

NIKU

Norsk institutt for
kulturminneforskning

NORD-TRØNDELAG
FYLKESKOMMUNE

Rapport for de arkeologiske registreringer i Levanger sentrum, Levanger kommune, Nord- Trøndelag

27. juni–8. juli 2011

Jan Brendalsmo, NIKU & Eirik Solheim, NTfk

Det var stor interesse for de arkeologiske arbeidene blant Levangers befolkning. (Foto: Marie Kimo, NTfk.)

Forord

Forfatterne vil i første rekke få takke Hilde Monika Røstad i Levanger kommune, prosjektleder for "Kulturmiljøfredning av trehusbyen Levanger", for hennes mangfoldige bistand og aldri sviktende entusiasme, samt kultursjef Odd Håpnes for hans langvarige innsats for å legge best mulig til rette for registreringsarbeidet. Videre fikk vi en både proff og lærenem gravemaskinfører i Kent Roar Falstad. Per Anker Johansen og Annar Johansen øste jevnlig av sine store lokalkunnskapskilder, og uten disse ville vi nok gjort enkelte mer usikre tolkninger. Ottar Røssing bidro med eldre fotografier som vi ikke har funnet andre steder. En stor takk går videre til teknisk etat i Innherred samkommune for teknisk bistand og god hukommelse mht. grunnarbeider i Levanger sentrum. Fra Levanger kommunes forskjellige etater har vi til enhver tid fått utmerket hjelp og service. Til slutt en stor takk til folk på Levanger for deres store og positive interesse for vårt arkeologiske arbeid, og for de "arkeologiske observasjoner" enkelte hadde gjort gjennom årene. Forarbeidet for registreringene ble utført av Ian Reed (NIKU) og Jan Brendalsmo (NIKU), felt- og etterarbeidet av Eirik Solheim (NTfk) og Jan Brendalsmo. Dersom ikke annet er anført, er samtlige foto tatt av Jan Brendalsmo og Eirik Solheim. En stor takk til Levanger Museum for tilveiebringelse av en rekke eldre fotografier (www.levangsbilder.no).

Oslo/Steinkjer, november 2011

Jan Brendalsmo

Eirik Solheim

De arkeologiske registreringene var et prosjekt med mange involverte parter. (Foto: Marie Kimo, NTfk.)

Innhold

1. Innledning.....	5
2. Bakgrunn for undersøkelsene	6
3. Målsetting.....	9
4. Metode og dokumentasjon.....	9
5. Resultater	11
Avgrensning og karakter av automatisk fredede kulturlag	11
Avgrensning og karakter av etterreformatoriske kulturlag.....	12
Områder uten registrerte kulturlag.....	13
Avgrensning av middelalderkirkegården.....	14
6. Konklusjon	15
7. Supplerende registreringer	16
8. Bilag	16
Bilag 1: Stratigrafi	16
<i>Grøft 1 (utenfor/vest for Sjøgata 15K)</i>	<i>16</i>
<i>Grøft 2 (krysset Kirkegata/Brugata, i Kirkegata utenfor Kirkegata 20)</i>	<i>17</i>
<i>Grøft 3 (utenfor/vest for Sjøgata 2B, i Sjøgata)</i>	<i>19</i>
<i>Grøft 4 (nær hjørnet Sundgata/Kirkegata, i Sundgata utenfor Sjøgata 2B)</i>	<i>20</i>
<i>Grøft 5 (Grønns gate utenfor Kirkegata 13B).....</i>	<i>20</i>
<i>Grøft 6 (nær opp til krysset Sjøgata/Sverres gate, i Sverres gate utenfor Sjøgata 6)</i>	<i>22</i>
<i>Grøft 7 (nær opp til krysset Sverres gate/Kirkegata, utenfor Kirkegata 33)</i>	<i>23</i>
<i>Grøft 8 (hjørnet Sverres gate/Håkon den godes gate, inntil Håkon den godes gate 21)</i>	<i>23</i>
<i>Grøft 9 (nær krysset Tollbugata/Kirkegata, utenfor Kirkegata 43) profil mot nord.....</i>	<i>24</i>
<i>Grøft 10 (nær opp mot krysset Kirkegata/Tollbugata, utenfor Kirkegata 50)</i>	<i>25</i>
<i>Grøft 11(nær krysset Håkon den godes gate/Holbergs gate, utenfor Holbergs gate 38A).....</i>	<i>25</i>
<i>Grøft 12 (Håkon den godes gate utenfor nr. 36C).....</i>	<i>26</i>
<i>Grøft 13 (nær krysset Jernbanegata/Sverres gate, inntil plenområdet nordøst for Sverres gate)</i>	<i>27</i>
<i>Grøft 14 (inntil krysset Jernbanegata/Brugata, utenfor plenen inntil/sør for Jernbanegata 4) ...</i>	<i>28</i>
<i>Grøft 15 (inntil krysset Kirkegata/Sundgata, nordøst for/utenfor Kirkegata 24)</i>	<i>29</i>
<i>Grøft 16 (i ei tidligere sandkasse på plenen inntil kyststien, mellom denne og Kirkegata 11/gamle skolebygget)</i>	<i>29</i>
<i>Grøft 17 (i skolegården utenfor/sørøst for hovedbygningen Levanger skole, tvers av Kirkegata for Kirkegata 14A-B).....</i>	<i>31</i>
<i>Grøft 18 (nær hjørnet Sjøgata/Torggata, på parkstien som løper fra fontenen ut av Øverparken mot sørsørvest).....</i>	<i>31</i>

<i>Grøft 19 (i Jernbanegata utenfor nr. 33)</i>	32
Bilag 2: Øvrig dokumentasjon ut over de 19 grøftene (fig. 39).....	33
<i>Jernbanegata</i>	33
<i>Håkon den godes gate 32B</i>	34
<i>Krysset Kirkegata/Sundgata</i>	35
<i>Tunet på Brusve gård</i>	35
<i>Krypkjelleren under Levanger kirkes skip</i>	35
<i>Kalkstein fra nåværende kirkegårdsmur</i>	36
<i>Steinkjellere i Levanger sentrum</i>	36
Bilag 3: Funnliste med datering.....	38
Bilag 4: Liste over prøver for radiologisk datering og/eller etnobotaniske analyser	39
Bilag 5A: Notater om dendrokronologisk prøve fra Kirkegata 9	49
Bilag 5B: Notat om dendrokronologisk analyse	52
Bilag 6: Fotoliste	53

1. Innledning

De arkeologiske registreringene i Levanger sentrum falt i tid sammen med kommunens 1000-års jubileum i 2011. Som det heter på kommunens hjemmeside: "I Levanger har folket strevd, håpet og levd sine liv i flere årtusen, men byen og kommunen begynte å utvikle seg som tettsted og sentrum for om lag 1000 år siden". En viktig kilde til kunnskap om Levanger i de eldste tider har vært Soga om Gunnlaug Ormstunge, islendingen som skal ha blitt begravet ved kirken på Levanger kort etter år 1000. Hvorvidt denne sagaen inneholder historisk korrekte opplysninger eller ikke, har lenge vært diskutert. Uansett finnes det tilstrekkelig med brokker av opplysninger i de skriftlige kildene opp gjennom århundrene om Levanger som noe mer enn en gård, til at Riksantikvaren fant det nødvendig i forbindelse med kulturmiljøfredning og en kommunal reguleringsplan å påse at det ble gjennomført arkeologiske registreringer i planområdet. Ønsket var å få kunnskap om hva som finnes av kulturlag under den stående bebyggelsen, for å kunne forvalte disse på en best mulig måte.

Fig. 1. Graving i 1990 for avskjærende kloakk i Sjøgata utenfor den tidligere Hvedings tomt, i dag boligkomplekset Sundet terrasse (Sjøgata 15K) på sørsiden av/inntil den gamle kirkegården ved Levanger kirke. Fotoet viser hva som trolig er middelalderske kulturlag (det sorte laget). (Foto: Per Anker Johansen.)

En viktig historisk opplysning om gården Levanger, i tillegg til hva som skrives i Gunnlaugs saga samt spredte opplysninger i det middelalderske brevmaterialet, er omtalen i erkebiskop Aslak Bolts jordebok fra første halvdel av 1430-tallet. Her blir det notert at Aslak nylig hadde kjøpt seg opp til å bli bygselshaver, og i tillegg eide han et par bygårder (*Sperdzgarden, Skeggia Brekko*) og noen åkerteiger (*Skyrta, Nala kyta, Langateigher*). Sistnevnte blir beskrevet som en god åker (*godher aker*) som lå nede ved elva. I tillegg vet vi at det ble reist en steinkirke i tilknytning til gårdstunet rundt midten av 1100-tallet. Denne ble revet i 1868, og nåværende kirke er bygd over tuftene av middelalderkirken. Fra 1600-tallet øker antallet opplysninger i de skriftlige kildene, og tidlig på 1700-tallet dukker de første kartene opp. Det kjente markedet på Levanger kan ha røtter tilbake til vikingtid, og på et militærkart fra rundt 1725 er markedsplassen avmerket på et platå nord for bebyggelsen. Samlet gir de forskjellige typer kilder – skriftlige kilder, historiske kart, avbildninger, geologi og landheving – et godt utgangspunkt for å gjennomføre målrettede arkeologiske registreringer. Innsatsen er således i første rekke rettet inn mot å få en helhetlig kunnskap om forekomsten av kulturlag i Levanger sentrum.

Fig. 2. Levanger sett fra Røstad mellom 1831 og 1844. Fortsatt er det kun en svært liten del av halvøya som er bebygd, og store arealer i nord (nærmest) ligger som åker, beite- eller slåttemark. Den mørke, buede linjen midt i bildet til venstre for bebyggelsen viser den gamle elvebredden for nordre meander.

2. Bakgrunn for undersøkelsene

Formålet med de arkeologiske registreringene har for det første vært å registrere, påvise og avgrense automatisk fredede kulturminner innenfor planområdet for kommunens reguleringsplan for Levanger sentrum (PLANID: L2006011); for det andre å identifisere, lokalisere og beskrive de etterreformatoriske kulturlagenes utstrekning og karakter innenfor planområdet i forbindelse med Riksantikvarens kulturmiljøfredning i Levanger sentrum (21.02.2011. Jan-Erik G. Eriksson). Disse arbeidene er således gjennomført i områdene fra Sundet i vest til Levangerelva i øst, og fra Kirkegatas avslutning i sørvest og nord til Helga den Fagres gate. Det er Nord-Trøndelag fylkeskommune (NTfk) som etter Kulturminneloven med forskrift har ansvaret for § 9-registreringer og som derved hadde den formelle prosjektledelsen. Norsk Institutt for Kulturminneforskning (NIKU) hadde fått i oppdrag fra Riksantikvaren å avgrense den middelalderske kirkegården (jfr. §9) samt foreta registrering av de etterreformatoriske kulturlagene. I tillegg ble NIKU engasjert av NTfk for å bistå i § 9-registreringene på grunnlag av sin brede kompetanse fra middelalderbyene (jfr. NTfk's oppdragsbestilling av 04.05.2011 (08/02553-56) og oppdragsbestilling fra Riksantikvaren (RA) av 11.05.2011 (10/00830-19) samt en partnerskapsavtale utformet i forbindelse med arbeidet med kulturmiljøfredningen av deler av Levanger sentrum).

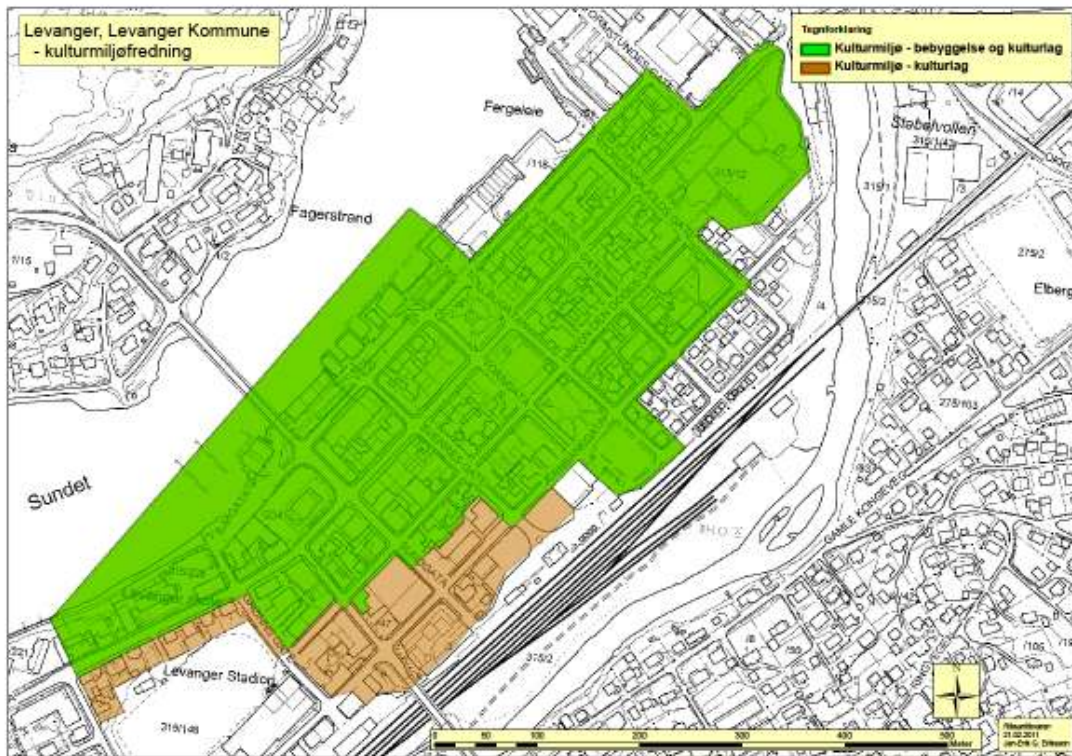

Fig. 3. Riksantikvarens kart for kulturmiljøfredningen.

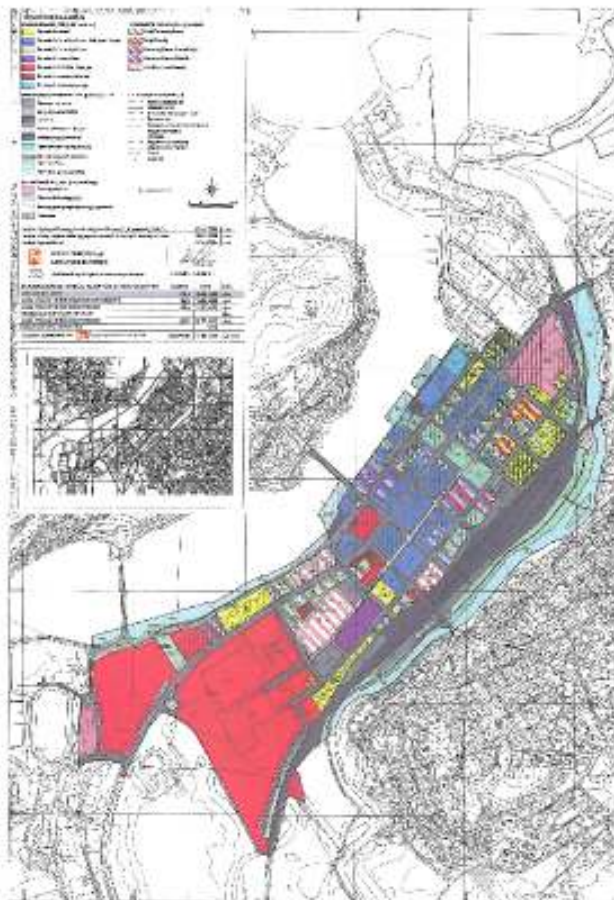

Fig. 4. Levanger kommunes reguleringsplankart for Levanger sentrum.

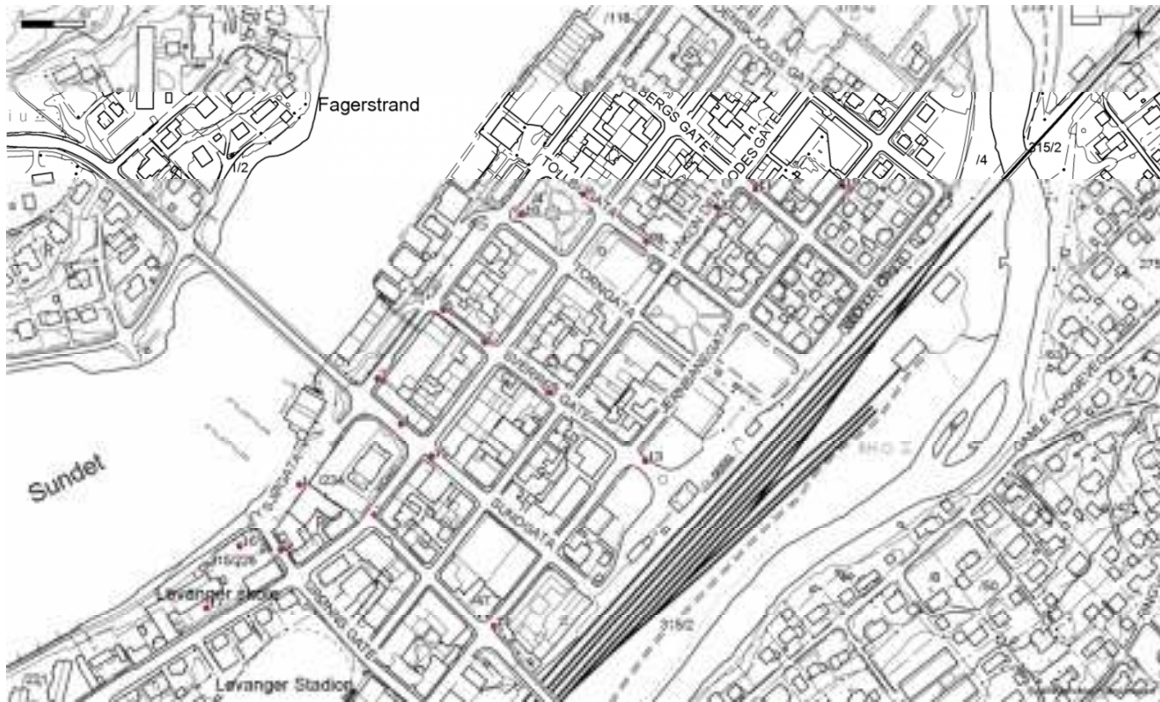

Fig. 5. Gatnavn i Levanger sentrum. Undersøkelsespunkter markert. Kartproduksjon: Sindre Arnkvern.

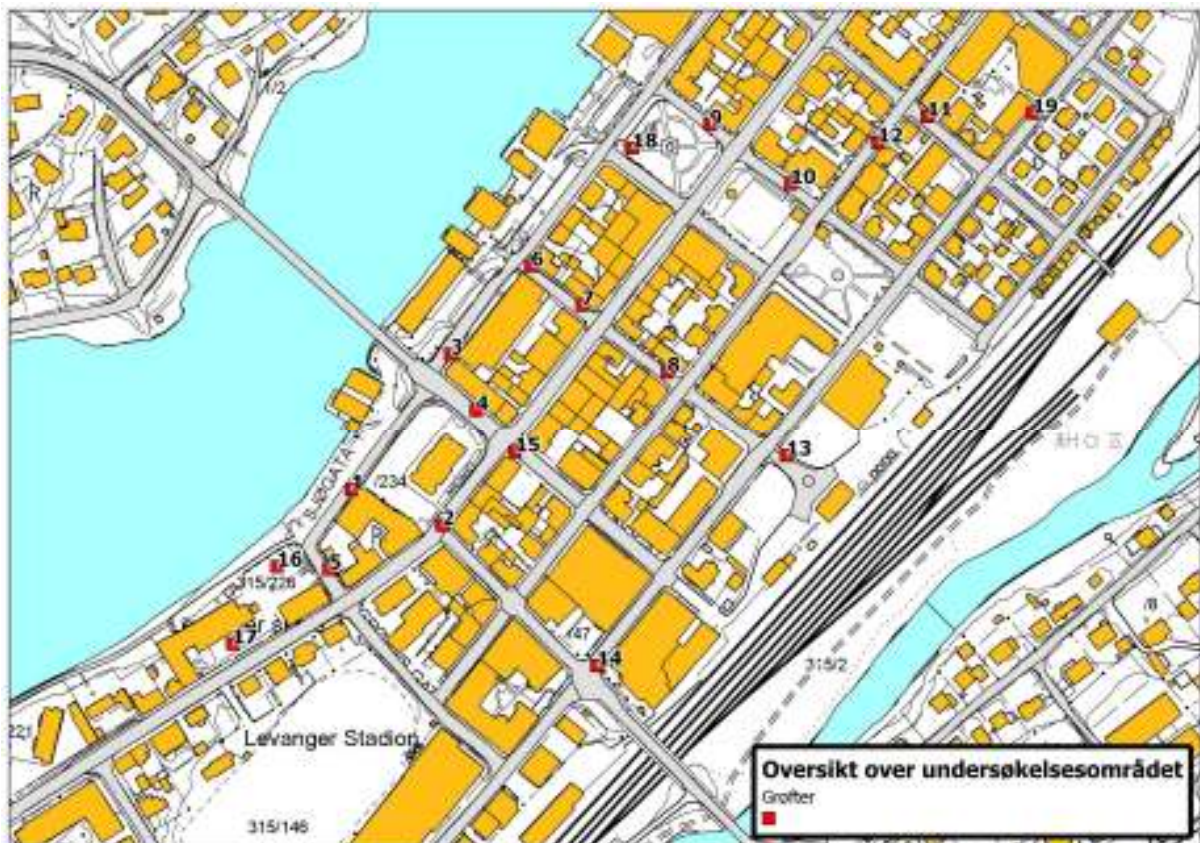

Fig. 6. Lokalisering av grøfter som ble åpnet juni-juli 2011 i Levanger sentrum. Kirkegata løper fra kartets sørvestre hjørne forbi kirken og opp mot nordøst. Grøftene 1, 2 og 5 ligger nær Levanger gårds gamle tunområde, grøft 1, 2, 4 og 15 ligger nær den middelalderke kirkegården, grøft 1, 3, 4, 6, 7, 18 og 9 ligger nær øvrig antatt bebyggelse i middelalderen, grøft 11, 12 og 19 ligger nær det eldste kjente området for markedspllassen. Samtlige grøfter 1-19 var ment å skulle fange opp kulturlag fra nyere tid. Kartproduksjon: Sindre Arnkvern/Eirik Solheim.

3. Målsetting

På grunnlag av et bredt kildesett ble det satt opp en hypotese om at det var sannsynlig å påtreffe de kraftigste kulturlagene i området mellom Kirkegata og Sundet. Det ble forventet at det i dette området ville forekomme kulturlag fra nyere tid, middelalder og forhistorisk tid. I området øst for Kirkegata ville det mest sannsynlig kun finnes etterreformatoriske kulturlag, i tillegg til mulige spor etter den gamle markedsplassen og åkerbruk. Det ble videre antatt at det organiske innholdet i kulturlagene ville være relativt nedbrutt, da halvøya i stor utstrekning består av avleirede sandmasser i Levangerelvas munning. I tillegg ble det antatt at det kunne forekomme kulturlag fra flere perioder i de to gjenfylte meanderne etter Levangerelva på halvøyas østside, hvorav den søndre var operativt fram til avstengning og gjenfylling fra 1840-tallet og framover.

4. Metode og dokumentasjon

På denne bakgrunn ble det bestemt at registreringene skulle fordeles på 19 eksisterende grøfter for vann eller kloakk, dette for å kunne dokumentere stratigrafien uten å måtte gjøre inngrep i urørte kulturlag. Steder for gjenåpning og tømming av gamle grøfter ble valgt i forhold til beliggenheten for a) Levanger gårds historiske tunområde, b) den middelalderske kirkegårdens avgrensning, c) den antatte bebyggelsen i middelalderen ut over gårdstunet, d) det eldste kjente området for markedsplassen, samt e) de bebygde områder i etterreformatorisk tid (fig. 5-6). Videre ble det valgt ut grøfter der ledningsnettets eller gatedekket ikke var blitt fornyet i løpet av de siste 10-15 år, da disse arbeidene har medført svært brede og dype grøfter og dermed sterkt reduserte muligheter for å treffe på urørte kulturlag i profilene. Samtlige grøfter ble valgt på grunnlag av informasjon fra eldre og nyere kart over grøftetraseer på kommunal grunn, og på bakgrunn av den informasjon som framkom på forberedende møter med kommunen. Grøftene ble åpnet ned til rett under det nivået der kulturlagene sluttet, hvilket kunne variere fra 0,3 m til nærmere 3 m. Grøftebredden ble identisk med gravemaskinens skuff, lengden ble justert etter grøftens dybde. Deretter ble profilene rensert og dokumentert i de tilfeller hvor det fantes kulturlag. Grøfter uten kulturlag ble dokumentert ved foto, kort beskrivelse og kartavmerking.

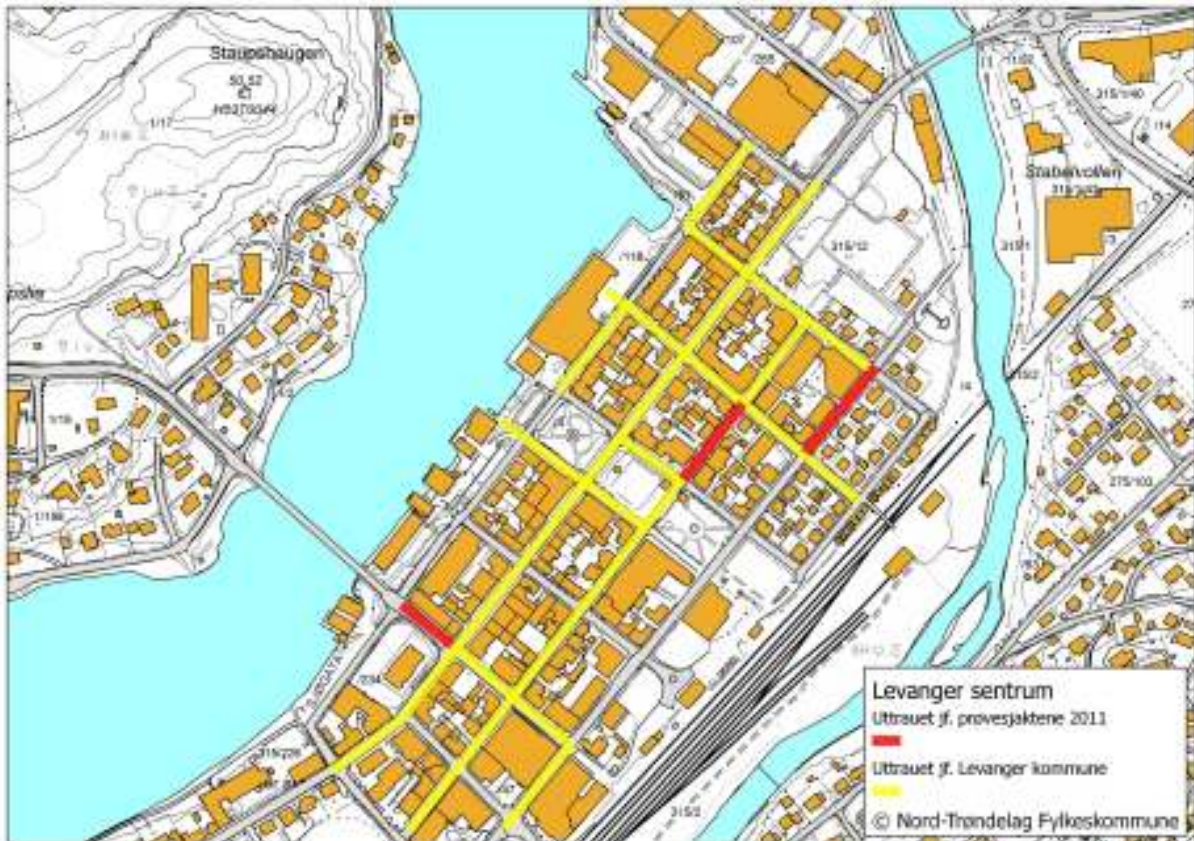

Fig. 7. Grøfter der gatedekketts bæremasser er blitt skiftet ut de senere årene. Kartproduksjon: Sindre Arnkværn/Eirik Solheim.

Det skulle vise seg, etter at registreringsarbeidet var godt i gang, at for en stor del av gatenettet i Levanger sentrum var bæremassene i løpet av de siste 5-10 årene skiftet ut med maskingrus (fig. 7). Dette medførte at visse deler av sentrum viste seg å være uegnet for registrering, og alternative grøfter ble derfor valgt ut i samråd med Riksantikvaren, Nord-Trøndelag fylkeskommune og Levanger kommune. Til sammen ble det åpnet 19 grøfter. I halvparten av disse var kulturlagene på et eller annet tidspunkt fjernet. I de resterende grøftene ble det dokumentert kulturlag.

Dokumentasjonen besto i å rense fram profiler med kulturlag der slike ble påtruffet. Profilene ble så tegnet i skala 1:20 og beskrevet. I ett tilfelle (grøft 5) ble det i tillegg utført en plantegning i skala 1:20. Deretter ble det tatt digitale foto av profilene, av grøfta, og av grøfta i sammenheng med det fysiske nærmiljøet (gatemiljøet) (bilag 6).

Det ble videre utført dokumentasjon på en rekke andre måter: uttak av prøvemateriale for radiologisk datering (bilag 4) samt inntak av gjenstander fra arkeologisk kontekst (bilag 3). I tillegg ble det tatt inn en prøve (treskive) av et vegg-tømmer fra en bygning i Kirkegata 9 for dendrokronologisk analyse (bilag 5a-b), og det ble gjort en undersøkelse i kjelleren under den stående kirken for å dokumentere gjenbruk av kvader fra middelalderkirken i fundamentene i skipet.

I løpet av høsten 2011 vil det bli gjennomført en serie prøveboringer i de to tidligere meanderne etter Levangerelva på halvøyas østside. Det vil bli laget egen rapport for disse arbeidene.

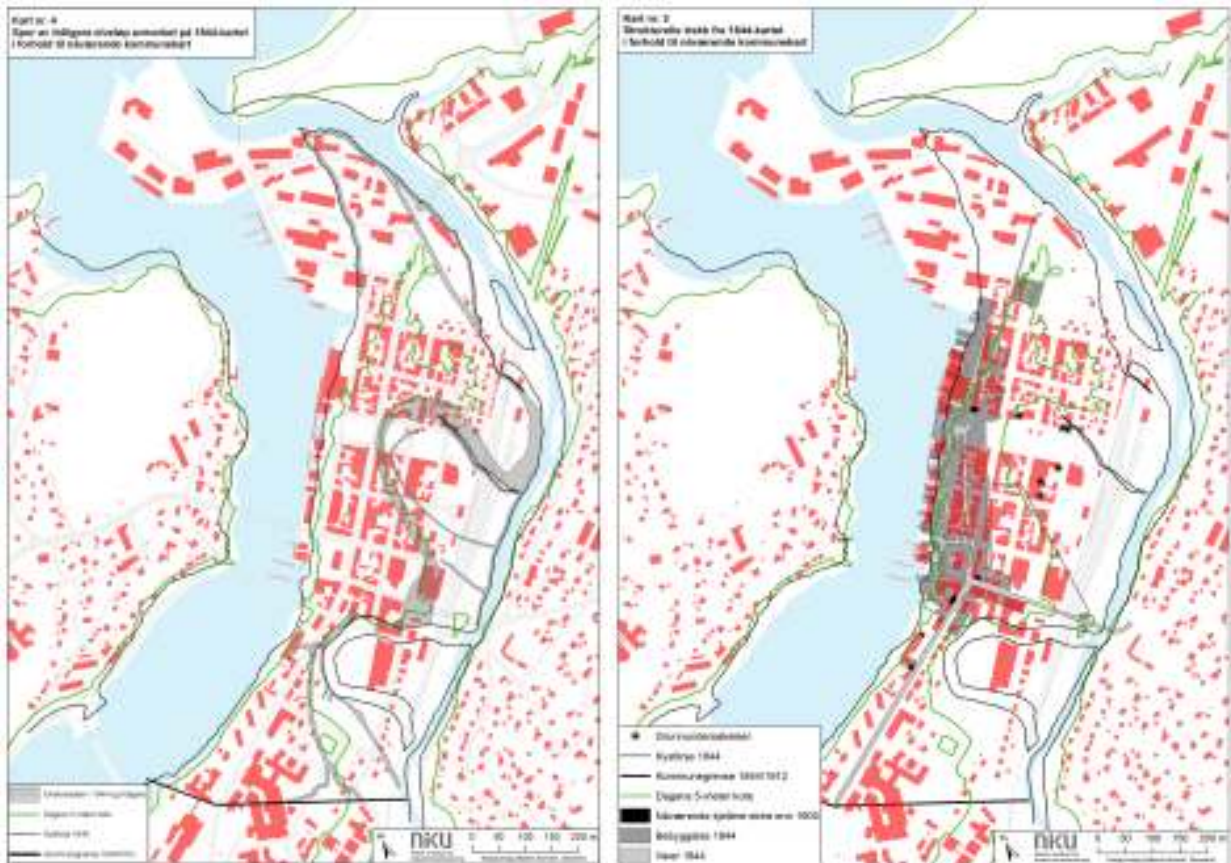

Fig. 8a-b. Kartet til venstre viser de gamle elveløpene (sort/skravur) lagt inn på dagens digitale kommune kart (rødt). Grønn linje representerer middelvannstand ca. år 1000 (5 moh.), sort linje viser strandlinje 1844. Kartet til høyre viser bebyggelse og gateløp 1844 (grå skravur) lagt inn på dagens digitale kommune kart (rødt). Kartproduksjon: Troels Petersen/Jan Brendalsmo.

5. Resultater

Avgrensning og karakter av automatisk fredede kulturlag

En sannsynlig førkristen grav ble rundt 1980 påtruffet i krysset Kirkegata/Sundgata, rett nordøst for kirkegården. Dersom dette stemmer, er man trolig kommet i kontakt med Levanger gårds jernaldergravfelt. I Grønns gate utenfor Kirkegata 13B (grøft 5) ble det påtruffet en struktur tolket som veggrenne for en bygning. Ut fra øvrige funn og dateringer av denne type konstruksjonsmåte i Trøndelag er det rimelig å oppfatte veggrenna som del av en bygning fra yngre jernalder. I og med at den ligger i skrånende terreng ned mot Sundet er trolig naust en mer sannsynlig tolkning enn langhus.

Det er sannsynlig at de kulturlag som ble påtruffet i et uforstyrret område av Kirkegata rett øst for kirken (grøft 2), ut fra deres karakter, er middelalderske. Daterende funn i sikker kontekst ble ikke gjort. I så fall bekrefter det eldre opplysninger om inntil 1 m tykke kulturlag i området fra Kirkegata og ned mot Sundet i vest. Middelalderske kulturlag i form av dyrkingslag ble påtruffet i grønft 7 og 9, og som avfallsgrøp i et mulig bosetningslag i grønft 6.

Oppsummert: på grunnlag av registreringene i gamle grønfter ser det ut til at automatisk fredede kulturminner og kulturlag ligger i et smalt belte fra og med Kirkegata og ned-/vestover mot Sundet, muligens helt fra Holbergs gate i nord til Grønns gate i sør. Med andre ord øverst på ryggen av halvøya og i skråningen ned mot Sundet. I dette området inngår det historiske tunet på Levanger

gård og middelalderkirken med kirkegård. På grunn av de kraftige utfyllingene utover i Sundet på 1800- og 1900-tallet, samt landhevingen, må strandlinjen i tidlig historisk tid søkes ca. 5 m høyere opp og noen titalls meter lenger inn – om lag ved nåværende Sjøgata. Likevel har, som bebyggelsesmønsteret på 1844-kartet, eldre foto, og observasjonene i grøftene 1, 3, 6, 16 og 18 viser, den eldste strandlinjen hatt et noe mer svinget løp enn den rette linjen vi ser langs Sundet i dag.

Det er ikke registrert kulturlag i tilknytning til de få spor av førmiddelaldersk aktivitet som er observert. Når det gjelder middelalderske kulturlag er – med unntak av det sannsynlige middelalderske kulturlaget i Kirkegata – det karakteristiske ved det mulige bosetningslaget vest i Sverres gate og spesielt dyrkingslagene at de inneholder lite organisk materiale. Trolig kan dette forklares med at det organiske innholdet til en viss grad er nedbrutt pga. den sandige undergrunnen, men kanskje helst ved at avleiringshastigheten for kulturlag har vært lav. Altså at den type aktivitet som skaper kulturlag – fast bosetning med husdyrhold – har vært begrenset over lang tid, eller at den har vært periodisk. Dateringene av dyrkingslagene viser kun at det har vært åker- og/eller hagebruk oppe på ryggen av halvøya siden 1300-tallet og fram til slutten av 1800-tallet da bebyggelsesarealet var blitt utvidet. Prøveresultatene gir ikke grunnlag for å hevde at det ikke kan ha vært jorddyrking der i tiden før 1300-tallet, da andre forhold peker i retning gårdsbosetning tilbake til yngre jernalder.

Fig. 9. Levanger sentrum ca. 1890. Fortsatt er det store arealer som er ubebygde i områdene bak bebyggelsen mot Levangerelva.

Avgrensning og karakter av etterreformatoriske kulturlag

Den tydeligste og mest omfattende forekomst av etterreformatoriske kulturlag ble påtruffet i Sjøgata (grøft 1, 3, 16), i form av kraftige, opp mot 2,5 m tykke utfyllinger utenfor den opprinnelige skråningen ned mot Sundet. Daterende gjenstander (stort sett keramikk) i lagene grøft 1 og 6 tidfester utfyllingene her til tidsrommet ca. 1750-1900. Forekomst av asfalt, moderne tegl, keramikk og plastikkjenstander fra 1900-tallet viser at utfyllingen i området ved grøft 16 derimot har skjedd for få år siden, noe også fotografier fra 1900-tallet viser (fig. 35). Flere fotografier fra andre halvdel av 1800-tallet (fig. 9-10) viser at det allerede da hadde forekommet utfyllinger ut mot Sundet, men ikke i den utstrekning at bredden mot sjøen gikk like langt ut som i dag.

Også på østsiden av halvøya, inn mot Levangerelva, ble det observert kraftige utfyllinger fra 1900-tallet. Da særlig i det lavtliggende området ved jernbanestasjonen der den nordre meanderen gikk (grøft 13). Et fotografi fra etter bybrannen i 1897 (fig. 31) viser at dette lavere området da var en graskledd voll. Disse utfyllingene ble observert i grøft 13 utenfor jernbanestasjonen, og også ved en

tidligere anledning er det observert nærmere 2 m 1800-1900-talls utfylling utenfor bygningen i Jernbanegata 27A. Rundt bygningen i Håkon den godes gate 32B ble det også observert kulturlag, fra 1900-tallet, men disse var ikke mer enn 0,3 m tykke. I tillegg ble det dokumentert åkerbruk – eller helst hagebruk – oppe i de høyest liggende områdene på halvøya (grøft 17, 18).

Oppsummert: som rimelig er ble de kraftigste forekomster av kulturlag fra nyere tid dokumentert i de lavest liggende partiene av halvøya. Både mot Sundet og i området ved jernbanestasjonen er det fra 1700-tallet og helt fram til nærmere 2000 blitt deponert masser for å vinne inn nytt land egnet for bebyggelse og infrastruktur. At enkelte dyrkingslag (grøft 17, 18) inneholder spor etter jordbearbeiding (åker- eller hagebruk) over lang tid – 1670-1960 – er heller ikke overraskende, da eldre kart og avbildninger (fig. 8-9) viser at bebyggelsen fram til siste halvdel av 1800-tallet ikke strakte seg særlig lenger øst enn Kirkegata eller lenger nord enn Tordenskjolds gate. De arkeologiske registreringene bekrefter dette.

Fig. 10. Levanger havn 1915. Utsnitt som viser tydelig hvordan terrenget mellom og under sjøbodene skrånet bratt ned fra Sjøgata mot Sundet. Massene som ligger mellom det tidligere meieriet (den store teglbygningen) og sjøbodenes innerside mot gata er blitt deponert i tiden etter ca. 1750, slik det framgår av de undersøkte grøftene i denne del av byen.

Områder uten registrerte kulturlag

I åtte av de 19 grøftene som ble åpnet, ble det ikke registrert kulturlag (4, 8, 10-12, 14, 15, 19). I to-tre av disse (4, 14 og trolig 8) burde slike ha forekommet, men utskifting av bærelaget for gatedekket har nok fjernet dem. Trolig er det samme tilfellet for området nord i sentrum der markedsplassen var på 1700-tallet (10-12, 19). Også denne type aktivitet medfører avsetning av kulturlag, om enn i langt mindre skala.

Fig. 11. Innfarten til Levanger fra sør på 1880-tallet. Bygningen bak flaggstanga huset da Levanger og Skogn Sparebank. Det store bygget til venstre er den gamle Borger- eller Middelskolen. Den tidligere elveskråningen foran flaggstangen er muligens området der bygården Skeggia brekko lå på 1430-tallet.

Avgrensning av middelalderkirkegården

Kirkegårdens utstrekning er blitt endret over tid, slik overlegget av kartet fra 1844 mot dagens kommune kart viser (fig. 8). For det første gikk avgrensningen i nordvest mot Sundet fra 5-11 m lenger inn mot kirken i forhold til hvor kirkegårdens forstøtningsmur står i dette området i dag. Nåværende forstøtningsmur for kirkegården i vest er ca. 2 m høy. Med tanke på utfyllingene mot Sundet i dette området gjennom de siste 300 år, og sett i forhold til landhevingen de siste 1000 år, er det klart at kirkebyggingen på midten av 1100-tallet skjedde tett inntil en høy og bratt skråning ned mot Sundet.

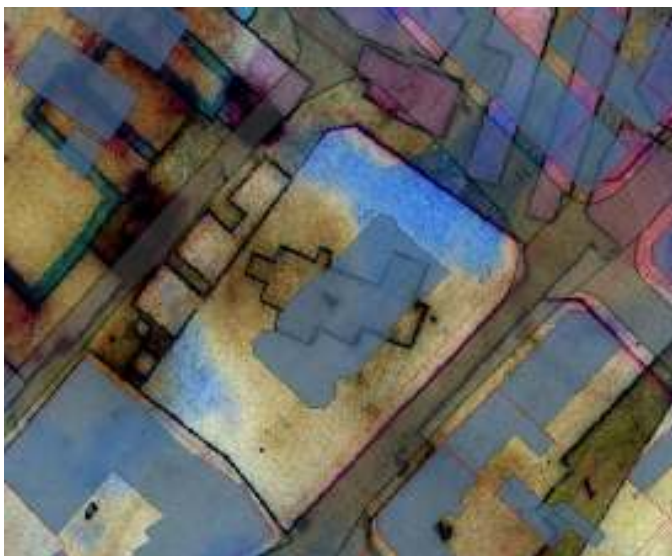

Fig. 12. Georeferert kartoverlegg som viser grunnplanen for nåværende Levanger kirke (gråblått) over grunnplanen for middelalderkirken (brunlig). Rød stiplet linje utenfor/rundt kirken er eiendomsgrense, og den tilsvarer nåværende utstrekning av parken rundt kirken. Den sorte linjen utenfor/rundt kirken er kirkegårdsavgrensningen i 1844. Inntil kirkegårdsmuren i nordvest (til venstre for kirken) viser kartet flere mindre bygninger. Den digitale avgrensningen ble gjennomført ved rektifisering og kartoverlegg (1844/-46 kartet over dagens digitale kommune kart). Kartproduksjon: Thomas Risan/Jan Brendalsmo.

De eldste noenlunde nøyaktige kartene (1822, 1844 og 1844/-46) viser at den middelaldersteinkirken ligger påfallende nær den middelalderste kirkegårdsavgrensningen både i nordvest og

sørøst (= kirkens orientering). Dette, sammen med det forhold at strandkanten tidligere gikk betydelig lenger inn en hva den gjør i dag, gjør det rimelig å se for seg at det har stått en mindre trekirke på stedet før steinkirken ble reist i første halvdel av 1100-tallet. Det finnes en rekke middelaldersteinkirker der en slik historikk er blitt arkeologisk påvist, bl.a. Mære og Hamar domkirke. I begge tilfeller ble det avdekket mindre, eldre kirker under den stående, og i disse tilfellene var det eldre alterets plassering avgjørende for plasseringen av den nye kirken – selv om denne da ble liggende svært nær en bratt skråning i vest.

For det andre er kirkegårdens utstrekning mot sørøst (mot Kirkegata) blitt redusert med 3-5 m, hvilket skjedde ved omregulering av byen etter brannen i 1846. Dette stemmer overens med rapporter om funn av flere graver i grøfteprofilen mot kirken ved arbeider med vannledningen som løper i Kirkegata på siden nærmest kirkegården. Mot sørvest og nordøst har kirkegårdens avgrensning i all hovedsak vært stabil, og trolig går disse grensene tilbake til middelalderen. Avgrensningen av den middelaldersteinkirken er lagt inn i Askeladden.

Fig. 13. Levanger sentrum i utsnitt av et foto fra 1864-68. Middelalderkirken bak sjøbodene til venstre.

6. Konklusjon

De arkeologiske registreringene har frambragt ny kunnskap om forekomst, utstrekning og karakter av kulturlagene i Levanger sentrum. Det er dokumentert både før- og etterreformatoriske aktiviteter i området fra Kirkegata og ned mot Sundet, samt nyere tids utfyllinger i de lavere områdene øst mot Levangerelva. Videre er middelalderkirkegårdens avgrensning påvist ved hjelp av eldre kart. I tillegg (fig. 39, bilag 2) er det gjort registreringer og observasjoner i forbindelse med arbeider i grunnen utført av andre i den tiden de arkeologiske registreringene pågikk. Det ble også gjennomført registrering av eldre steinkjellere i Levanger sentrum, samt også registrering av gjenanvendte steiner fra den revne middelalderkirken.

På tross av gjennomgang av kommunens kart, og samtaler med personale fra kommunen, framkom det ikke tilstrekkelig nøyaktige opplysninger under forarbeidene som antydte at bæremassene var blitt skiftet ut i store deler av sentrums gatenett. Dermed ga ikke registreringene de overgripende resultater om kulturlagenes utbredelse og karakter som man håpet på. Kunnskap om kulturlag i spesielt de nordøstre deler av sentrum, men også i deler av de østre områder mangler således. Det vil bli foretatt boreprøver i områdene for de tidligere meanderne, noe som vil kunne borte på dette kunnskapshullet. Av disse årsaker lar det seg med nåværende kunnskapsstatus ikke gjøre å utarbeide oversiktskart som viser kulturlagenes utstrekning og tykkelse innenfor reguleringsplanområdet.

7. Supplerende registreringer

Denne situasjonen ble, i Riksantikvarens oppdragsbestilling av 11. mai 2011, forutsett å kunne inntreffe: "Det skal videre åpnes for supplerende undersøkelser i form av åpning av felter i størrelsesorden 2x3 m på hensiktsmessige steder dersom det viser seg at dette blir nødvendig for å skaffe kunnskap om kulturlagenes utbredelse og karakter". I og med at kulturlag var fjernet i såpass store områder av sentrum, er det trolig en nødvendig løsning å foreta tilleggsregistrering i flere men mindre felter. Det vil fortsatt være behov for nye registreringer i de nevnte områder i nord/øst. Disse feltene bør legges til utvalgte bakgårder inne i kvartalene, hvor sannsynligheten for store moderne inngrep er små. Som fig. 7 viser, er det svært få gater i nordre og østre deler av sentrum hvor kulturlagene ikke allerede er fjernet. Det bør derfor trolig tas opp ett eller to felter i bakgårder vest for Kirkegata for å få bedre kunnskap om kulturlagsforekomsten i dette området, da den kan vise seg å inneholde mer informasjon enn hva som er innhentet i grøftene ute i gatene. I tillegg bør det betenkes at kulturlagenes bevaringstilstand trolig er generelt bedre inne i bakgårdene enn i kanten av gamle grøfter, da det organiske innholdet i kulturlagene brytes raskere ned der tilgangen til luft er større enn i ubrutte lag. I og med at slike registreringsfelter vil måtte legges også på privat grunn, må arbeidet med å identifisere egnede steder og få til avtaler med grunneier raskt settes i gang.

Det vil videre være til god hjelp i den videre forvaltningen av kulturlagene dersom det blir utarbeidet en oversikt over hvor det innenfor planområdet er gjennomført større inngrep i grunnen, slik det tidligere er blitt laget såkalte "kjellerkart" for de største norske middelalderbyene. Det være seg kjellere, septikkummer, brønner eller ledningsgrøfter. Resultatet vil bli en oversikt over hvor det etter all sannsynlighet ikke lenger finnes kulturlag bevart.

8. Bilag

Bilag 1: Stratigrafi

Grøft 1 (utenfor/vest for Sjøgata 15K)

Utstrekning: 2,5 x 1,8 m (profil mot SSV).

Dybde: 2,3 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: Under asfalten fulgte et lag med grov maskingrus ca. 0,3 m tykt. Under dette laget en grågrønn siltholdig grus med noe mindre stein og litt tegl (lag 1). Innenfor dette var det en avgrenset utfylling bestående av flere ulike lag/sjikt: øverst 10 cm med brun silt m/ noe småstein (lag 2), deretter et lyst gruslag ca. 10 cm tykt (lag 3), et noe mer kompakt brunt lag med siltholdig jord (lag 4), et tynt lag med lys grus (lag 5) og underst et tykkere (ca. 20 cm tykt) lag med brun jord med noe stein i. Disse sjiktene skrånet nedover mot Sundet. Under lag 1 som utfylt masse fulgte lag 7 som et omfattende utfylt lag med brungrå grusholdig silt med noe nevestor (og hodestor) stein og litt kvist. Dette laget lå over den marint avsatte elvebunnen (lag 8), som besto av lys grågrønn fin silt med brune utfellinger.

Tolkning: En omfattende utfylling er gjennomført i området for å utvide arealet mot Sundet.

Datering: Datering av tegl, jernbiter og glass vitner om utfylling etter 1750, mest trolig på 1800 tallet.

Kommentarer: I sørprofilen (mot Apotekergården) var en nedgravning i lag 8 med kantstilte stein og fyllmasse delvis fra lag 7 bestående av røtter og noe humus. I bunn var et tydelig tynt lag av blåleire og stein (liten skisse, fig. 14). Konstruksjonen ble tolket som en grøft, trolig uttrykk for en eiendomsgrense, også datert til etter 1750.

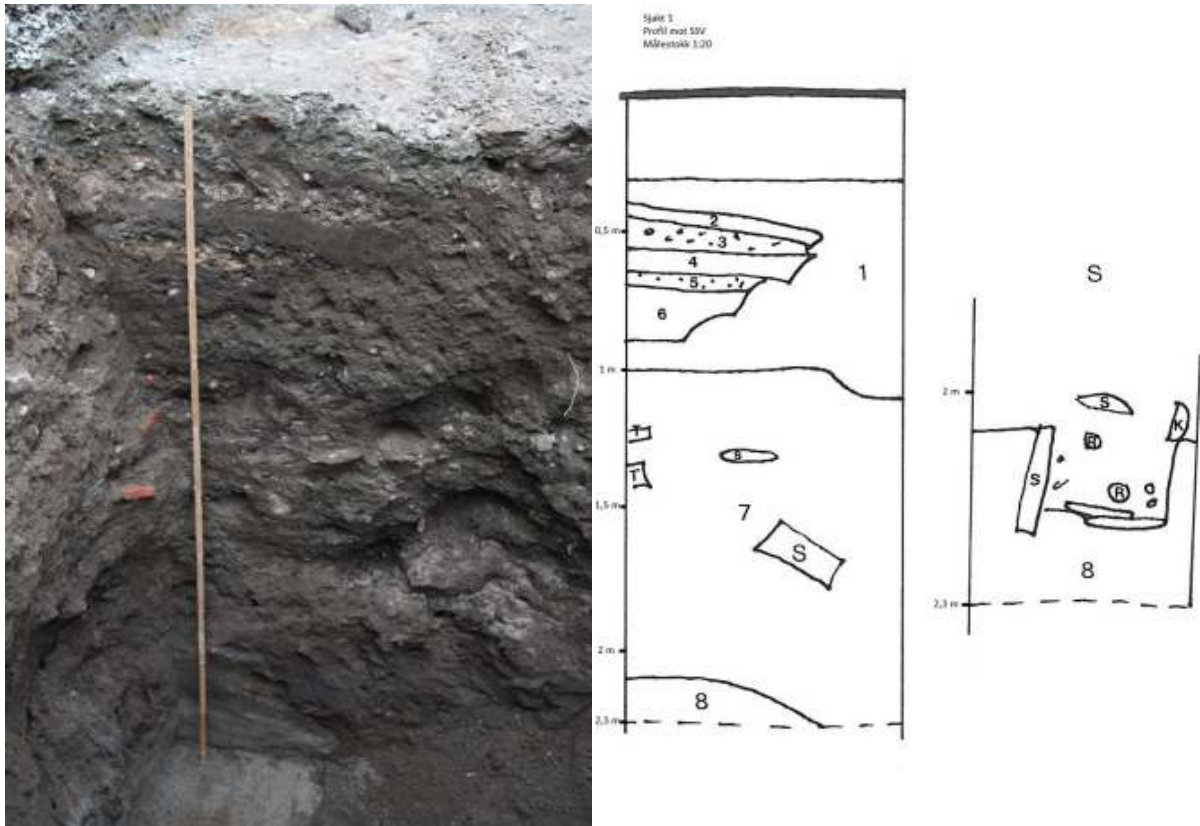

Fig. 14. Profil i grøft 1 mot vest/Sundet. Nederst, til venstre for/inntil tommestokken ses dreneringsgrøfta (liten profiltegning til høyre).

Fig. 15. Sundet 1901. Midt på fotoet til venstre ses de pågående arbeidene for den nåværende kirken, til høyre for dette Apotekerkvartalet. Nåværende kirkegårdsmur mot Sundet er synlig på hver side av de to sjøbodene, samt den smale veien mellom muren og sjøbodene/sjøen. Til høyre den gamle brua over Sundet. Grøft 1 ble tatt opp rett ut for muren foran hagen med trær, trolig i eller i ytterkanten av skråningen ned mot sjøen.

Grøft 2 (krysset Kirkegata/Brugata, i Kirkegata utenfor Kirkegata 20)

Utstrekning: 1,8 x 2 m (profil mot V).

Dybde: 1,5 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: Massene i Kirkegata er blitt skiftet ut med grov maskingrus ned til ca. 0,6 m under overkant asfalt. Profil mulig kun i et lite område nær fortauet mellom en moderne kum for overflatevann og ei grøft. Under maskingrusen fulgte et 22 cm tykt, kraftig organisk lag (lag 1),

direkte over marine avleiringer (lag 2, som var sjiktet i sandhorisonter med ulike grader av grovhet). Det organiske laget (lag 1) besto av en seig, leirholdig humøs blanding ispedd sand, trekull, treflis og fliser av bein.

Tolkning: Beina var dyrebein, trolig matavfall. Laget var meget kompakt, trolig avsatt på stedet over lang tid (jf. det blandede innholdet og lagets kompakthet). Den ispedde sanden i det organiske materialet antyder en gårds plass eller et passasjeområde, trolig det siste i og med at grøfta ble tatt opp kun 2-3 meter fra kirkegårdens avgrensning mot sørøst, og i og med at det ut fra de historiske kartene ser ut til å ha vært gate i dette området i alle fall tilbake til slutten av 1700-tallet.

Datering: En rektangulær, middelaldersk teglstein ble funnet i grensen mellom det organiske laget og moderne forstyrrelser, med andre ord i usikker kontekst. For øvrig ingen daterende gjenstander i det organiske laget. Lagets karakter gjør det mulig å sammenligne det med de kulturlag som observeres i middelalderbyene, uten at det dermed skal hevdes at dette laget skal dateres til middelalder – men det er svært sannsynlig.

Kommentarer: Forekomst av en middelaldersk teglstein i Levanger gir antydninger om byggearbeider på kirken i tiden etter ca. 1250.

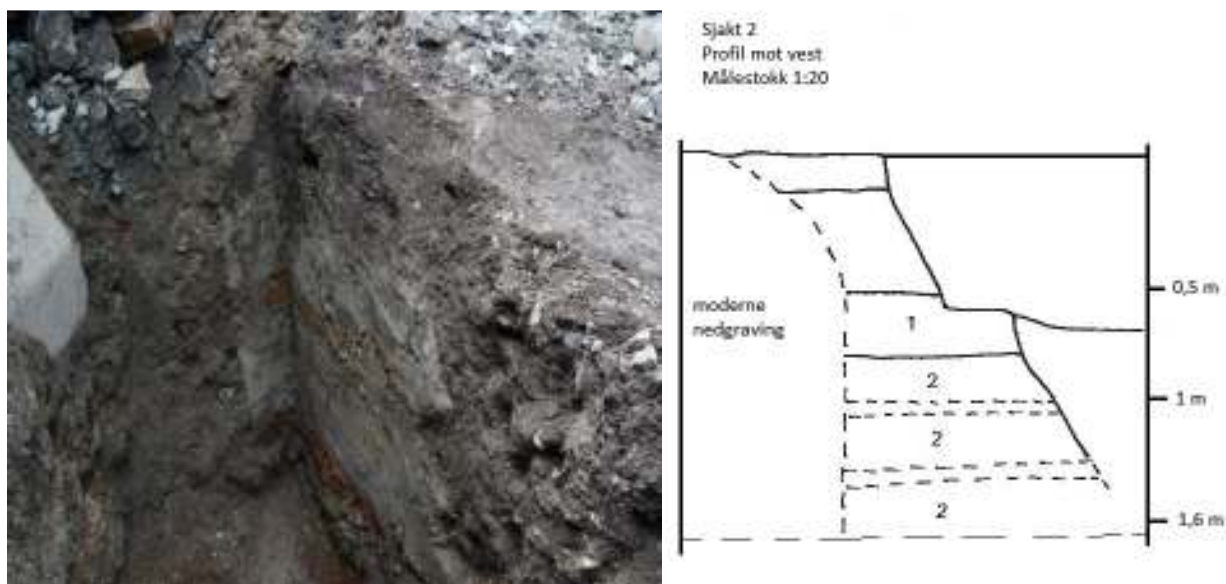

Fig. 16. Den lille fliken med sannsynlig middelalderske kulturlag (lag 1) befinner seg mellom øverste leirlag (lag 2, blygrått) og overliggende pukk.

Fig. 17. Grøft 2 ble tatt opp i Kirkegata opp/ut for hjørnet midt på figuren (stjerne). De sorte rektanglene er gamle steinkjellere, røde former viser nåværende bebyggelse, grått viser arealutnyttelsen i 1844. Nåværende kirke (rød) over middelalderkirken (lys grå). Grønn linje viser middelvannstand ca. år 1000. Kartproduksjon: Troels Petersen/Jan Brendalsmo.

Grøft 3 (utenfor/vest for Sjøgata 2B, i Sjøgata)

Utstrekning: 1,5 x 2,0 m (profil mot NV).

Dybde: 2,3 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: Umiddelbart under asfalten lå et ca. 40 cm tykt lag med lys grågrønn grus (lag 1). Under dette et steinholdig brunt jordlag med noe tegl og stein. I dette laget og ca. 80 cm under asfalt lå en rest av en tømmerstokk med spor etter brann. En større stein lå i laget og ned mot lag 5 (se under). På østsiden av stor stein og under lag 2 på ca. 1,06 m dybde lå et klart markert orange farget brannlag med noe kull (lag 3). En kullprøve ble tatt ut for datering fra dette laget. Under dette og tilstøtende over nevnte store stein fulgte et kompakt jordlag på ca. 10 cm. (lag 4). Under lag 4 øst for stein og under lag 2 ved stein og vestover lå et lag av grå leire (lag 5) ca. 10 cm tykt. Lag 6 er et opp mot 35 cm. tykt, brunt jordlag med litt stein og med innslag av (dyre-) bein og skjell. Her ble en jordprøve tatt ut. Under lag 6 lå et steinholdig gråbrunt jordlag ca. 30 cm tykt (lag 7). Under dette på ca. 1,8 m dybde kom elveavsetning i form av grønn grus (lag 8).

Tolkning: Massen består av fyll lag fra utvidelsen av bygrunnen mot Sundet. Her er spor etter en (eller flere) av bybrannene på 1800- tallet.

Datering: Keramikk datert til etter 1830/-40 i lag 2.

Kommentarer: Den større steinen kan være syllstein for bygning som avgrenser brannaktiviteten i østlig retning.

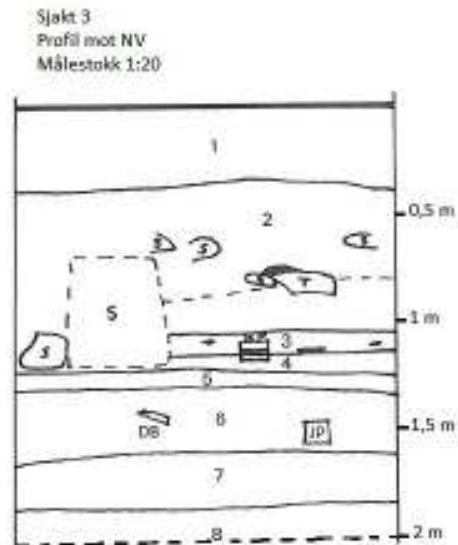

Fig. 18. Profil mot vest/Sundet. Brannlaget (lag 3, orange) vises tydelig. Hullet i profilen er etter en stor stein, trolig syllstein for sjøbod.

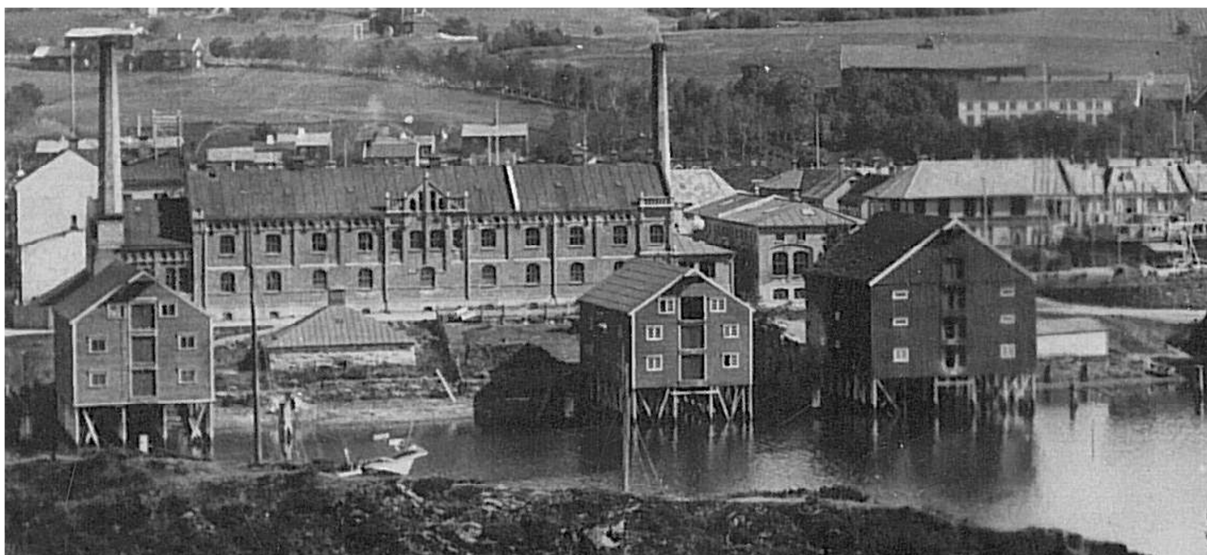

Fig. 19. Sundet 1901. Den store teglbygningen er det tidligere meieriet. Grøft 3 ble tatt opp rett ut for bygningen til høyre for meieriet, mellom denne og den største sjøboden.

Grøft 4 (nær hjørnet Sundgata/Kirkegata, i Sundgata utenfor Sjøgata 2B)

Utstrekning: 1,8 x 2 m Profil mot NNØ.

Dybde: 0,5 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: Under asfalten fulgte et 6 cm tykt lag avrettingsmasse (subbus) direkte på sandige marine avleiringer.

Kommentarer: Det er mulig at kulturlagene her er blitt fjernet ved masseutskifting, eller ved at terrenget fra Kirkegata ned mot Sundbrua er blitt senket for å nivellere gateløpet.

Sjakt 4
Profil mot NNV
Målestokk 1:20

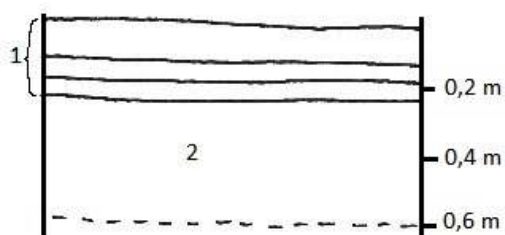

Fig. 20. Over det lyse sandlaget (lag 2) vises det delte bærelaget for asfalten (lag 1). I et stort antall av de undersøkte grøftene var eldre kulturlag fjernet i løpet av de senere årene.

Grøft 5 (Grønns gate utenfor Kirkegata 13B)

Utstrekning: 1,8 x 2 m (profil mot NV).

Dybde: 0,6 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: Under asfalten et 8 cm tykt lag avrettingsmasse (subbus), deretter et 14–28 cm tykt og kompakt lag gulbrun sand med enkelte små, rundslippte stein (lag 1). Under dette, skåret ned i porøse, marint avsatte sandlag, ei grøft med rundovalt snitt fylt med kompakt grå grus/sand (lag 3). Nordvest for/inntil grøfta besto de marine masser av rødbrun, porøs grus (lag 2), sørøst for/inntil grøfta besto de marine masser av kompakt, gulgrå og finkornet sand. Grøfta, som var 16–20 cm dyp, kunne følges

i rett linje over nærmere 2 m. Fra kanten av grøfta mot sørøst (mot baksida av Kirkegata 11) kunne det skimtes en 2–3 mm tykk veksthorisont i skillet mellom lag 1 og 4.

Tolkning: I utgangspunktet ble lag 1 oppfattet som marint avsatt, men i og med at grøfta (lag 3) neppe kan være en naturdannelse pga. veksthorisonten under lag 1, bør lag 1 kunne være resultat av en flom i Levangerelva. Selv om de to marint avsatte lagene (lag 2 og 4) i underkant har forskjellig konsistens og farge, kan det likevel være at de representerer sjiktninger i de marine avsetninger snarere enn to forskjellige lag. Konklusjonen er derfor at grøfta (lag 3) er del av veggrenna for en type bygning, og at denne er blitt reist i et område som da hadde et vegetasjonsdekke.

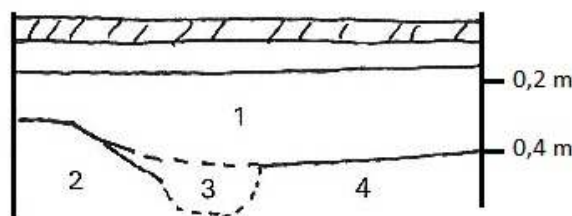
Datering: Stolpebårne bygninger med langovalt grunnplan og veggrenner var fortsatt vanlige i denne regionen i yngre jernalder, hvilket kan være en sannsynlig datering av grøfta.

Kommentarer: Det var intet organisk materiale grøfta som ga muligheter for prøver for radiologisk datering av bygningen. En mulig, men ikke sannsynlig alternativ tolkning av grøfta er at den kunne være parsellgrense for middelalderske bygårder. Denne er mindre sannsynlig, da det i så fall burde vært mulig å observere organiske kulturlag i tilknytning til grøfta. En trolig mer rimelig tolkning er at bygningen kan ha vært et naust, i og med at veggrenna er observert i skråningen ned mot Sundet. I tillegg ligger overkant av veggrenna 5,76 moh. i forhold til nåværende middelvannstand. Det betyr at den lå omtrent i vannkanten eller like over rundt år 1000, da middelvannstand var om lag 5 m høyere enn i dag.

Fig. 21a-b. Den langsgående, lys grå strukturen midt i bildet (lag 3 på profiltegningen, plantegning til høyre) er tolket som del av veggrenne for en stolpebåret bygning. Dessverre fantes det ikke organisk materiale som kunne datere veggrenna.

Sjakt 5
Profil mot NV
Målestokk 1:20

Sjakt 5
Plan
Målestokk 1:20

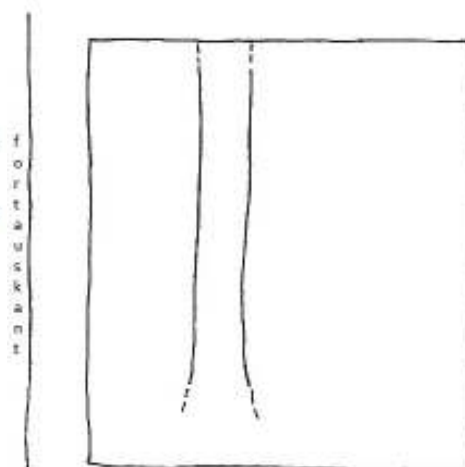

Fig. 22. Grønns gate er veistumpen ned fra Kirkegata til den gamle brua over Sundet (til høyre i bildet).

Grøft 6 (nær opp til krysset Sjøgata/Sverres gate, i Sverres gate utenfor Sjøgata 6)

Utstrekning: 1,4 x 2,4 m (profil mot VSV).

Dybde: 0,8 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: Under 10 cm med asfalt var et kompakt lag med sandholdig grus (lag 1). Under dette et lag med pukkstein (lag 2) som skrår utover i nordvestlig retning mot sundet – fra 10 cm i profilens sørende til 20 cm i nordenden. Under dette et klart markert lag med mørk humusholdig jord med noe stein og funn av keramikk, bein og trekull (lag 3): en tydelig nedgravning i underliggende lag (lag 4). I denne nedgravning ble det påvist og tatt ut en klump med brent organisk materiale inneholdende bl.a. fiskebein. Lag 4 var marint avsatt, lys sand.

Tolkning: Øvre del av lagene er tydelig skiftet ut med pukk, men nedgravningen kan være avfallsgrøft ut i bygata eller en avfallsgrøp. Lag 3 kan se ut til å være en blanding av stedlig avlagret avfall fra seinmiddelalderbebyggelse som er i ettertid blitt forstyrret av andre aktiviteter.

Datering: Den radiologiske dateringen viser at materialet i gropa i lag 3 er blitt avsatt ca. 1460 – 1650.

Kommentarer: I hjørnet av profilen mot sør lå en mulig rest av kobbelsteins gatelegeme. Avbrutt av moderne nedgravning lå en samling avrundete steiner kompakt samlet i lag 3 ned mot lag 4.

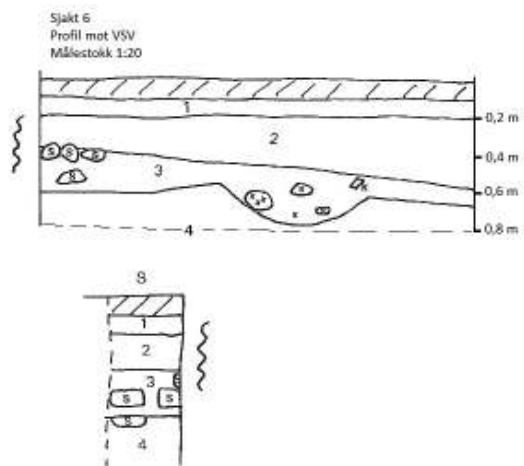

Fig. 23. Det mørke laget under asfalt og pukk kan være rester av et dyrkingslag hvor en avfallsgrøp (i lag 3) er skåret ned i laget. Profilen i det venstre hjørnet vist under hovedprofilen. Fiskebein fra gropa er datert til tidsrommet 1460–1650 ("xxx" i lag 3 viser til hvor materiale til radiologisk datering ble tatt ut).

Grøft 7 (nær opp til krysset Sverres gate/Kirkegata, utenfor Kirkegata 33)

Utstrekning: 1,8 x 2 m (profil mot NNØ).

Dybde: 0,6 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: Under asfalten et ca. 10 cm tykt lag avrettingsmasse (subbus), deretter et 5 – 18 cm tykt lag gråsort, humøs sandjord (lag 1) med linser av sand fra et underliggende lag finkornet, lys “flyvesand” (lag 3). Under flyvesanden fulgte et kompakt siltlag med noe grus og sterkt innslag av muslingskall (lag 4), klart marint avsatt. Skåret ned i “flyvesanden” men stratigrafisk under/eldre enn lag 1 lå en samling flate, noe rødbrunte steinbiter, mørtelbiter (?) og noe organisk materiale (lag 2).

Gjenstandsfunn: I lag 1 ble det funnet et skår av et mindre kleberkar, et krittpipefragment og et fajanseskår; i lag 3 en rusten jerngjenstand (spiker?).

Tolkning: I overkant av “flyvesanden” (lag 3) var det spor etter at noe hadde skåret ned i dette laget, hvilket – sammen med overliggende lags konsistens – gjør det rimelig å tolke det overliggende lag (lag 1) som et dyrkingslag og skjærene ned i lag 3 som spor etter arding eller pløying. Dette lagets konsistens samt gjenstandene funnet i det støtter opp om en slik tolkning: husholdningsavfall blir nær alltid observert i åkre. Laget med brent stein etc. er trolig en avfallsgrop.

Datering: Dyrkingslaget inneholder kun etterreformatoriske gjenstander, med datering varierende fra 1790-1830 til 1800-tallet (krittpipe, fajanse) og 1500-tallet eller yngre (kleberskår). Avfallsgropa har ingen daterende gjenstander, spikeren (?) i “flyvesanden” lar seg ikke datere. Dateringen av prøven fra lag 3 viser til jordbearbeiding i dette området i tidsrommet ca. 1320–1430.

Kommentarer: Som i de øvrige dyrkingslagene ser vi også her at dyrking over lang tid fører til at yngre gjenstander blandes med eldre materiale.

Sjakt 7
Profil mot NNØ
Målestokk 1:20

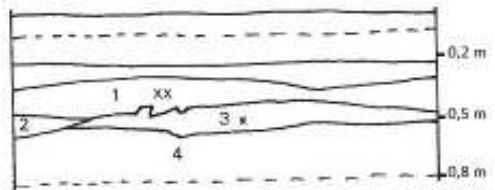

Fig. 24. Det mørke laget (lag 1) over den lyse sanden og under avrettingsmassen for fortauet er tolket som et dyrkingslag. En prøve fra dette laget daterer det til tidsrommet 1320–1350 hhv. 1390–1430. I og med at massene i et slikt lag nødvendigvis vil bli omroret, er det trygt å si at prøven viser til dyrking i området innenfor tidsrommet ca. 1320–1430. Et “x” i lag 3 viser til funn av nedpløyd, rusten spiker. To “xx” i lag 1 viser hvor materiale til datering ble tatt ut.

Grøft 8 (hjørnet Sverres gate/Håkon den godes gate, inntil Håkon den godes gate 21)

Utstrekning: 1,8 x 2 m (profil mot NNØ).

Dybde: 0,7 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: Under asfalten et 14 cm tykt lag avrettingsmasse (subbus), deretter et tynt lag (8 cm) maskingrus direkte på diverse sjikt marine avsetninger (silt og grus lagvis).

Kommentarer: Her er det skjedd masseutsifting, og muligens er kulturlag i den sammenheng fjernet.

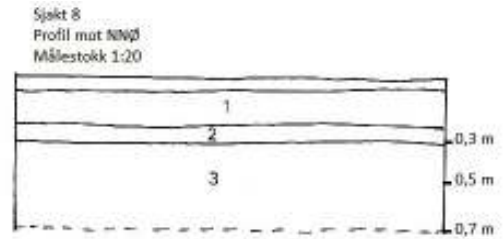

Fig. 25. Bærelaget for asfalten (lag 1-2) hviler direkte på marint avsatte masser (lag 3). Trolig er kulturlagene her fjernet ved opparbeidingen av gatedekket.

Grøft 9 (nær krysset Tollbuqata/Kirkeqata, utenfor Kirkeqata 43) profil mot nord

Utstrekning: 2,4 x 1,2 m (profil mot NNØ).

Dybde: 0,6 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: Under asfalt lå et 10 cm tykt lag med lys grusholdig silt (lag 1). Under dette grågrønn sand ca. 15 cm dypt (lag 3). I lag 3 og under lag 1 lå en nedgravning /utfylling av kompakt humusholdig sand (lag 2). Under lag 3 på 30 cm dybde fra overkant asfalt lå et mørk brunt humusholdig sandlag (lag 4) med noe keramikk, glass og en krittpestilk. På ca. 60 cm og under lag 4 fulgte grønnlig grus (lag 5) med en del skjell: marint avsatt grus.

Tolkning: Lag 4 fremstår som et dyrkingslag med innslag av gjenstander fra 1800-tallet.

Datering: Den daterbare keramikken i lag 4 kan tidfestes til 1740-1820 og 1800-tallet, mens en radiologisk datering av materiale fra bunn av lag 4 (merket "JP" på profiltegningen til høyre) gir en tidfesting av aktivitetene i lagets nedre sjikt til tidsrommet ca. 1430 – 1490.

Kommentarer: Lag 4 er helt klart et dyrkingslag der eldre og yngre materiale er blandet.

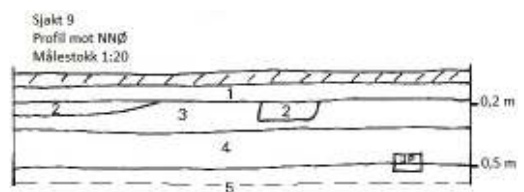

Fig. 26. Det mørke laget direkte på den marint avsatte sanden er et dyrkingslag (lag 4). Gjenstandsfunn i laget antyder en datering til 1800-tallet, mens materiale fra bunn av lag 4 (merket "JP" på profiltegningen) gir en datering av aktivitetene i lagets nedre sjikt til tidsrommet ca. 1430–1490.

Grøft 10 (nær opp mot krysset Kirkegata/Tollbugata, utenfor Kirkegata 50)

Utstrekning: 2,9 x 2 m (profil ikke tegnet).

Dybde: 0,8 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: I Tollbugata ligger et 0,5 m tykt lag maskingrus rett på marine avleiringer.

Kommentarer: Her er det skjedd masseutskifting, og muligens er kulturlag i den sammenheng fjernet.

Grøft 10 skulle opprinnelig være i Torggata nær opp til krysset Torggata/Kirkegata, men her ble det for vanskelig å komme seg gjennom gatebelegget av sementstein, og det ble derfor flyttet over til denne andre siden av Torvet.

Fig. 27. Nytt bærelag for gatedekket kan ha fjernet kulturlagene i flere av de undersøkte grøftene, som her utenfor Kirkegata 50.

Grøft 11 (nær krysset Håkon den godes gate/Holbergs gate, utenfor Holbergs gate 38A)

Utstrekning: 1,8 x 2 m (profil ikke tegnet).

Dybde: 0,8 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: I Holbergs gate ligger et 0,5 m tykt lag maskingrus rett på marine avleiringer.

Kommentarer: Her er det skjedd masseutskifting, og muligens er kulturlag i den sammenheng fjernet.

Som erstatning for denne grøfta ble det gravd i Håkon den godes gate, da denne gata visstnok ikke skulle være trauet ut i dette området.

Fig. 28. Nytt bærelag for gatedekket kan ha fjernet kulturlagene i flere av de undersøkte grøftene, som her utenfor Holbergs gate 38A.

Grøft 12 (Håkon den godes gate utenfor nr. 36C)

Utstrekning: 1,8 x 2 m (profil ikke tegnet).

Dybde: 2,2 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: I Håkon den godes gate ligger et 0,5 m tykt lag maskingrus rett på marine avleiringer.

Kommentarer: Her er det skjedd masseutskifting, og muligens er kulturlag i den sammenheng fjernet.

Grøfta ble gravd som erstatning for grøft 11 (utenfor Håkon den godes gate 38A), da denne gata visstnok ikke skulle være trauet ut i dette området.

Fig. 29. Nytt bærelag for gatedekket kan ha fjernet kulturlagene i flere av de undersøkte grøftene, som her utenfor Håkon den godes gate 36C.

Grøft 13 (nær krysset Jernbanegata/Sverres gate, inntil plenområdet nordøst for Sverres gate)

Utstrekning: 2,10 x 1,4 m (profil mot øst).

Dybde: 1,4 meter under asfalt.

Stratigrafi: Grøfta ligger delvis utenfor asfaltkanten på veiskulderen mot plenen. Øverst lå det 16 cm med brun grus (lag 1). Under dette i uklar overgang: brun, jordholdig sand (lag 2) med linser av lys sand og noe jernutfelling (ca. 25 cm tykt), deretter lys sand i overgangen mot omrotet fyllmasse med noe silt (lag 3). Dette besto av flere sjikt av utfylling med noe grus, litt stein, grå leirholdig silt i fyllmassen og noe jernutfelling. Under dette på ca. 90 cm et lag med jordholdig myr (lag 4) på opp mot 20 cm tykkelse. Her ble en jordprøve tatt ut. Under dette fulgte grønngrå silt (lag 5) ca. 15 cm tykt. I bunnen på ca. 1,20 m fulgte marint avsatt, mørk grus (lag 6).

Tolkning: Denne blandingen av masser blir lett å forklare når en kjenner områdets historie: etter bybrannen i 1897 viser et fotografi (fig. 31) at stedet var en lavliggende beite- og/eller slåttemark, og på kartet fra 1844 har området betegnelsen *Blegevolden* – altså et sted hvor tøy ble lagt ut til bleking. Ved anlegget av jernbanen og stasjonsområdet kort etter 1900 ble store mengder masse tilkjørt for å nivellere opp området over maksimale høyvannstand.

Datering: Utfyllinger fra rundt 1900.

Kommentarer: De to nederste lagene (lag 5 og 6) fremstår begge som marine avsetninger, trolig elveavleiringer.

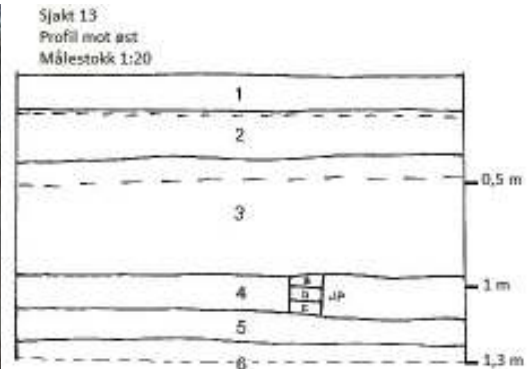

Fig. 30. Tykke kulturlagsavsetninger fra tidlig 1900-tallet, i det store og hele oppfyllinger i forbindelse med etableringen av jernbanen og stasjonsområdet.

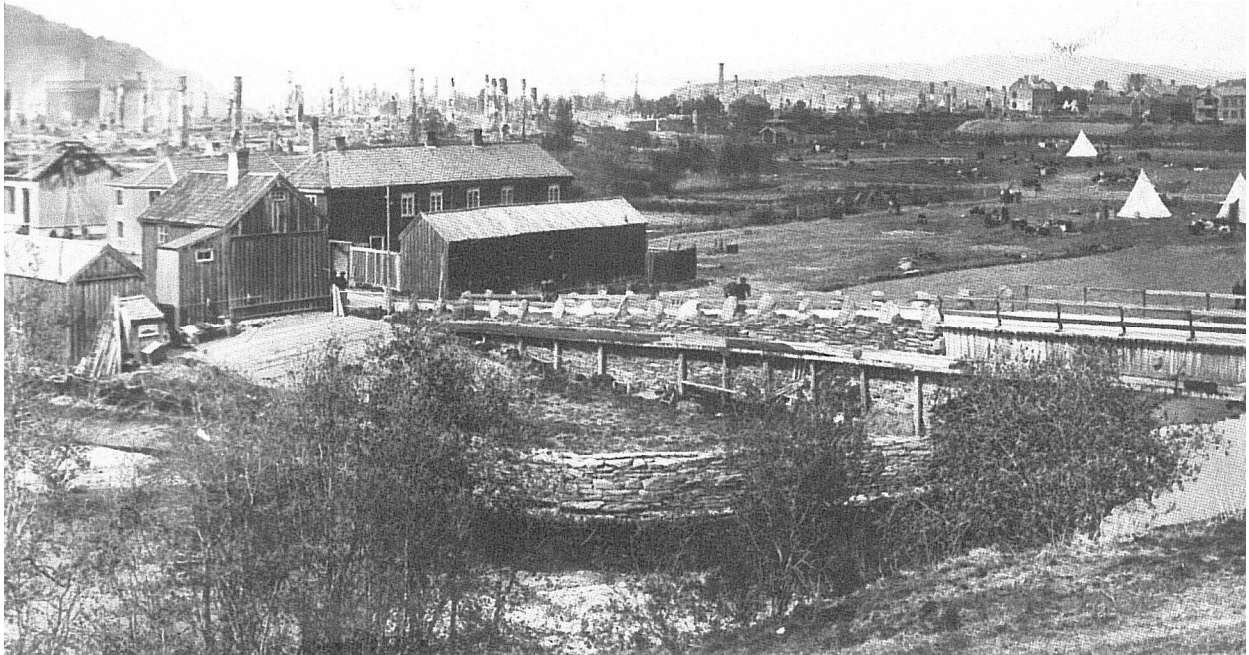

Fig. 31. Levanger sentrum etter bybrannen 1897, Brusvebrua i forgrunnen. Grøft 13 ble tatt opp i det lave, flate området litt til høyre for midten av bildet. Lag 4 kan være identisk med grasbakken der teltene står og menneskene sitter i grupper. "I 1897 den 26. mai blev Levanger for 3die gang ødelagt av ild. Denne gang paa forsommeren, hvad der gjorde det lettere for de mange husvilde at klare sig. Fra kl. 10 formiddag til kl. 7 aften gjorde ilden sit ødelæggelsesverk, begunstiget av sterk vind, et primitivt brandvæsen og daalig vandtryk."

Grøft 14 (inntil krysset Jernbanegata/Brugata, utenfor plenen inntil/sør for Jernbanegata 4)

Utstrekning: 1,7 x 1,4 m (profil ikke tegnet).

Dybde: 0,3 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: Under asfalten et 15 cm tykt lagt avrettingsmasse (subbus) rett på marine avleiringer.

Kommentarer: Også her, som i flere av grøftene nordøst i sentrum, mangler et sandlag over de mer kompakte og siltholdige marine avleiringer. Dette skyldes trolig at man ved utskifting av massene har gravd seg et stykke ned i undergrunnen; slike sandlag ble nemlig observert i grøftene i området nærmest Kirkegata og der det var intakte kulturlag.

Fig. 32. Nytt bærelag for gatedekket kan ha fjernet kulturlagene i flere av de undersøkte grøftene, som her i/inntil krysset Jernbanegata/Brugata.

Grøft 15 (inntil krysset Kirkegata/Sundgata, nordøst for/utenfor Kirkegata 24)

Utstrekning: 1,7 x 1,4 m (profil ikke tegnet).

Dybde: 12 cm under overkant asfalt.

Stratigrafi: Her lå asfalten direkte på marine avleiringer.

Tolkning: Her er det skjedd masseutskifting, og muligens er kulturlag i den sammenheng fjernet.

Kommentarer: Som i de andre grøftene der det er skjedd masseutskifting mangler et sandlag over de mer kompakte, marine avleiringer.

Fig. 33. Nytt bærelag for gatedekket kan ha fjernet kulturlagene i flere av de undersøkte grøftene, som her utenfor Kirkegata 24.

Grøft 16 (i ei tidligere sandkasse på plenen inntil kyststien, mellom denne og Kirkegata 11/qamle skolebygget)

Utstrekning: 2,8 x 3,6 m (profil mot NNØ).

Dybde: 2,5 m under overkant plen.

Stratigrafi: Øverste lag besto av ca. 25 cm med lys fin sand (lag 1). Under dette fulgte mørk jord iblandet sand, tegl, asfalt og avfall (lag 2). Laget under fremsto som en konveks fylling med ca. 25 cm tykkelse på midten og kun 10 cm ut mot sidene: en lys grå sand med noe asfalt (lag 3). Lag 4 var et massivt utfyllingslag med grusholdig jord med linser av silt og med asfalt og annet avfall. I østenden av profilen og lengst vekk fra Sundet er dette laget ca. 30 cm tykt, men i vestenden og ut mot Sundet er det på 1,10 m. Under dette og like skrånende fulgte lag 5, en lys grågrønn silt. Lag 6 var en mørk brun, jordholdig sand med noe større stein, tegl og keramikk. Under dette lå en lys, grågrønn silt iblandet linser av mørk, grusholdig sand med noe tegl og stein (lag 7). Også dette laget var markert skrånende ut mot Sundet. Lag 8 besto av mørk jord med noe tegl og stein, og med funn av keramikk og dyrebein. Dette laget flatet ut i bunn på ca. 2,25 meter. Lag 9 besto av grågrønn, løs grus med noe stein og tegl. I dette laget ble det observert større linser av lag 10, som er mørk jord med noe kvist.

Tolkning: Sjakta vitner om en massiv utfylling som en følge av planering av et område.

Datering: Gjenstandsfunn i lagene daterer utfyllingen til 1900-tallet.

Kommentarer: Utfylt i forbindelse med utvidelse av lekeområde og sti langs sundet (se nedenfor, fig. 35).

Tabell 15
Profilens lag
Skjematisk 1:10

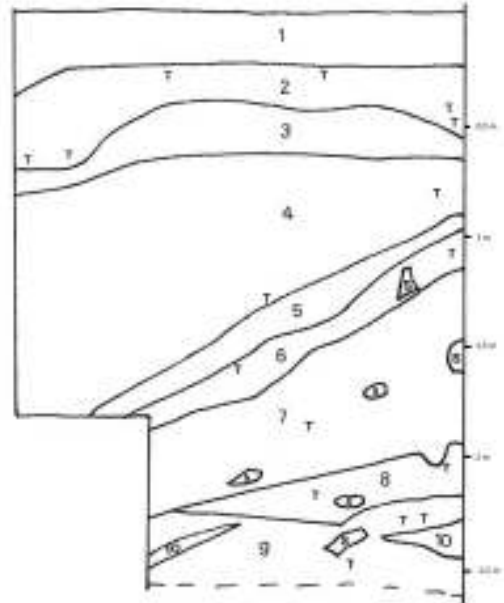

Fig. 34. Profilen viser de markante lagene etter kraftige utfyllinger av masser på 1980- og 1990-tallet.

Fig. 35. Levanger sentrum 1936. Grøft 16 ble tatt opp nedenfor Borger- eller Middelskolen (midt i fotoet), omtrent i høyvannsmålet. De store utfyllingene foran skolen fant sted på 1980- og 1990-tallet.

Grøft 17 (i skolegården utenfor/sørøst for hovedbygningen Levanger skole, tvers av Kirkegata for Kirkegata 14A-B)

Utstrekning: 1,2 x 1,6 m (profil mot ØSØ).

Dybde: 0,3 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: Under asfalt et 8-12 cm tykt lag avrettingsmasse (subbus, lag 1), deretter et 4-6 cm tykt lag lys brun, siltig humøs masse (lag 2), direkte på/over lys grå silt med små lommer av muslingskall (marine avleiringer, lag 3)

Tolkning: Lag 2 er et dyrkingslag der det finnes innslag av små trekullbiter.

Datering: Den radiologiske dateringen av materiale fra lag 2 ga pasninger til ca. 1710, hhv. ca. 1880 – 1910, hhv. ca. 1950 – etter 1960.

Kommentarer: Prøven er tydelig forurenset, jf. det brede dateringsspekteret.

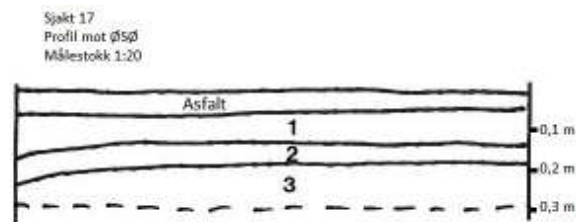

Fig. 36. Det mørk brune dyrkingslaget (lag 2) avtegner seg tydelig mellom marint avsatt sand og bærelaget for den asfalterte gårdsplassen. Den radiologiske dateringen av materiale fra lag 2 ga et tilsynelatende forvirrende resultat, idet den tidfestet dyrkingen til ca. 1710 hhv. ca. 1880–1910 hhv. ca. 1950–etter 1960. Med andre ord var prøven forurenset og viser kun at området har vært dyrket på 1700- og 1800 tallet, og at dyrkingslaget er blitt ytterligere omroret i ettertid bl.a. da skolegården ble anlagt. I og med at dateringen er utført på trekull kan det være at enkelte av de små trekullbitene stammer fra en eller flere av bybrannene, og at brent materiale fra bebyggelsen er medvirkende årsak til de sprikende dateringene.

Grøft 18 (nær hjørnet Sjøgata/Torggata, på parkstien som løper fra fontenen ut av Øverparken mot sørsørvest)

Utstrekning: 1,2 x 1,4 m (profil mot ØNØ).

Dybde: 0,4 m under overkant grus i stien.

Stratigrafi: Øverst 4 nivåer gruspåfylling i stien (8 cm totalt, lag 1), derunder har grøft for vannledning skåret ned i halve grøfta (lag 2). På den andre (venstre) siden av grøfta, under et tynt lag grus fra grøftegjenfyllingen, følger et 20 cm tykt sjiktet lag (lag 3) over marint avleiret sand med mye muslingskall (lag 4). Det underste av de tre sjiktene i lag 3 er humøst og sandig, mens de to øvre har et noe større innhold av organisk materiale og er mer kompakte enn det underste.

Gjenstandsfunn: I det midtre sjiktet i lag 3 ble det funnet et skår av Trønderkeramikk fra 1800-tallet.

Tolkning: Lag 3 er et dyrkingslag der det er blitt ardet/pløyd til forskjellige tider, og der det underste sjiktet trolig er noe eldre enn de to øvre.

Datering: Datering av material fra lag 3 (market JP på tegningen) viser en tidfesting av aktivitetene til 1670 – 1780, hhv. 1790 – 1960.

Kommentarer: Prøvematerialet er forurenset, trolig pga. jordbearbeiding over lengre tid der eldre og yngre materiale er blitt blandet.

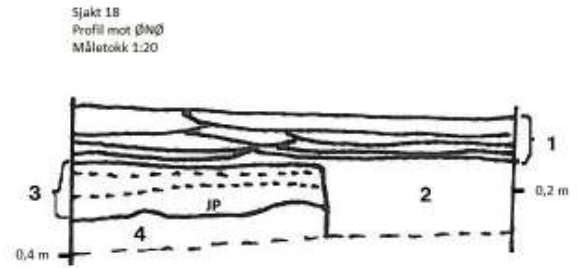

Fig. 37. Det grå og det brune laget midt i bildet (lag 3) representerer trolig to-tre faser av dyrking i området. Det lyse sandlaget (lag 2) til høyre i bildet, og som skjærer lag 3 og 4, er gjenfyllingsmasser fra graving av vannledningsgrøft, og en ser at deler av massen (lag 1) er lagt inn over den yngste dyrkingshorisonten. Materiale fra bunn av lag 3 ("JP" på profiltegningen) ga en datering til ca. 1670–1780, hhv. 1790–1960. Også i dette tilfellet er det små trekullbiter som er utgangspunktet for dateringen, og som for dateringen i grøft 17 (se over) kan det være at brent materiale fra en eller flere av bybrannene er noe av årsaken til den brede dateringen.

Grøft 19 (i Jernbanegata utenfor nr. 33)

Utstrekning: 1,8 x 2 m (profil ikke tegnet).

Dybde: 0,6 m under overkant asfalt.

Stratigrafi: I Jernbanegata ligger et 0,5 m tykt lag maskingrus rett på marine avleiringer.

Kommentarer: Grøft 19 ble tatt opp som erstatning for planlagt grøft i Tordenskjolds gate, der gateløpet har fått nytt bærelag av maskingrus og eventuelle kulturlag derfor fjernet. Men også i denne del av Jernbanegata var det skjedd masseutskifting og kulturlag kan være fjernet.

Fig. 38. Nytt bærelag for gatedekket kan ha fjernet kulturlagene i flere av grøftene, som her utenfor Jernbanegata 33.

Bilag 2: Øvrig dokumentasjon ut over de 19 grøftene (fig. 39)

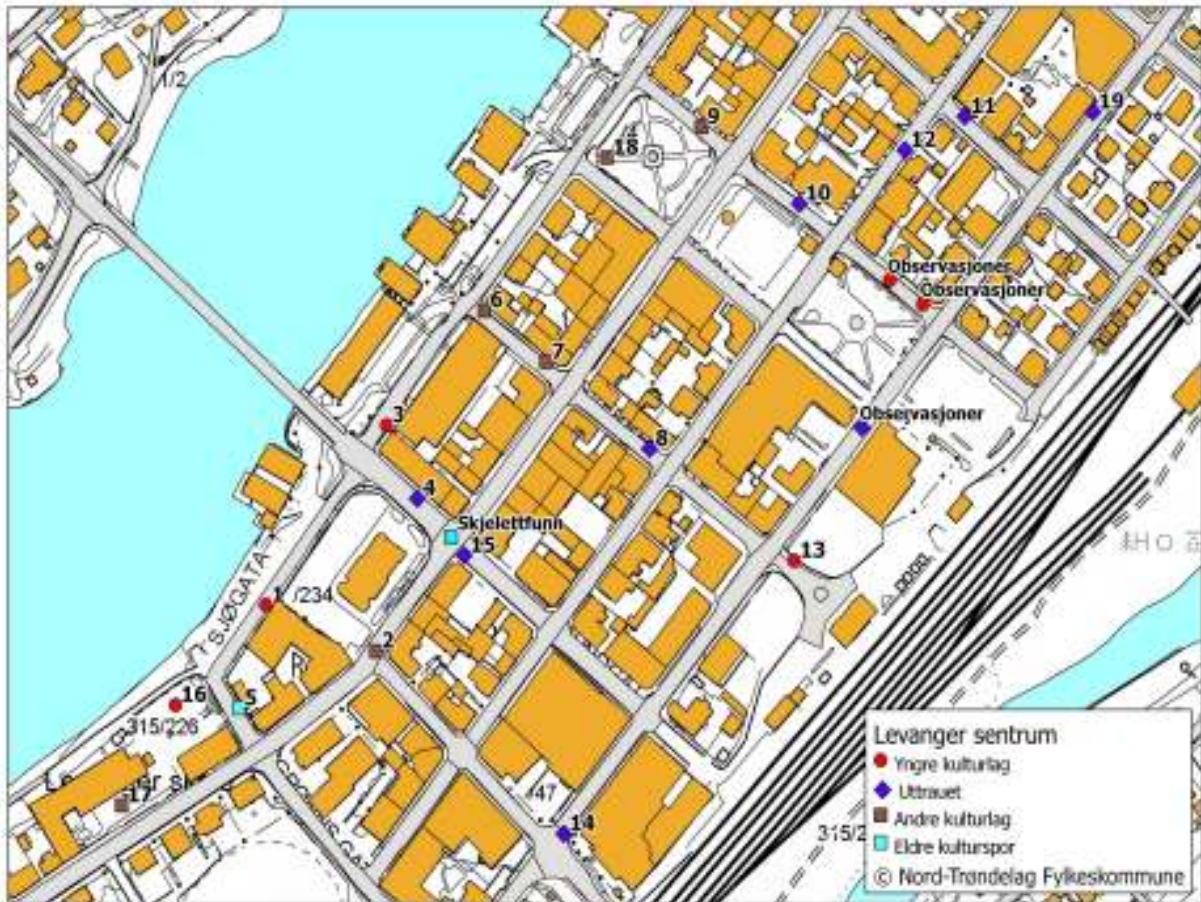

Fig. 39. Oversikt over grøfter og andre observasjoner/registreringer. Kartproduksjon: Sindre Arnkvern/Eirik Solheim.

Jernbanegata

Mens registreringsarbeidet pågikk ble det i dagene rundt 30. juni utført en reparasjon av hovedvannledningsnettet tilknyttet en kum i Jernbanegata mellom Jernbanegata 16 (Biblioteket) og Håkon den godes gate 30 (kommunehuset). Kummen var montert for ikke mange år siden, og groppa var stor, og det var ingen urørte kulturlag å se i profilene.

Fig. 40. Området ved hovedvannledningen i Jernbanegata var svært omrotet. Biblioteket i bakgrunnen.

Håkon den godes gate 32B

Mens registreringsarbeidet pågikk ble det gjennomført renovasjon av bygningen i Håkon den godes gate 32B. Det var blitt gravd for ny drenering rundt huset, ned til nær 2 m under overkant gårds plass, og her lot det seg gjøre (30. juni) å observere kulturlag på gavlsiden mot nordvest. Disse var 0,2-0,3 m tykke og bestod av masser fra 1900-tallet.

Fig. 41. Over og under det lyse leirlaget midt i bildet er det kulturlag fra 1900-tallet. Den grove, rundslippte grusen under kulturlagene er marine avleiringer. I bakgrunnen (mot sørvest) ses noen av trærne i parken.

Krysset Kirkegata/Sundgata

28. juni ble vi kontaktet av en eldre rørlegger som fortalte om en større jobb han hadde vært med på rundt 1980 i krysset Kirkegata/Sundgata ("Kjerkekrysset"). Det var da blitt påtruffet deler av et menneskeskjelett: kranium, et lårbein og et underarmsbein; dette ble deretter overlevert sognepresten (og trolig gjenbegravd). De kunne se at disse delene av skjelettet lå urørt (anatomisk rett plassert), og den gravlagtes lengderetning var NØ-SV, samme som lengderetningen i Kirkegata. Ingen andre skjelettdeler ble funnet i arbeidsområdet (som hadde en viss utstrekning), og avdøde lå ikke i kiste. Rørleggeren kunne ikke huske om det ble funnet noen gjenstander i tilknytning til skjelettet. De eldre kartene over Levanger sentrum viser at kirkegården aldri har strukket seg så langt mot nordøst som dette. En mulig tolkning av dette funnet er at det kan være en person som i middelalderen – av ukjente grunner – er blitt gravlagt utenfor kirkegården. Slike graver er påtruffet andre steder, men da befinner de seg gjerne i god avstand fra kirkegården. Mer sannsynlig representerer derfor graven restene av en førkristen grav. En sannsynlig følge av dette er i så fall at man har påtruffet restene av gravfeltet til Levanger gård. I ettertid har hele Kirkegata fått sine bæremasser utskiftet i full bredde, muligens også fortauene, så det er liten sannsynlighet for at skal kunne støte på flere slike graver i dette området.

Tunet på Brusve gård

Ifølge lokal tradisjon skal mye av steinen fra den i 1868 revne middelalderkirken ha blitt kjørt opp til Brusve gård og blitt benyttet i fundamentmurer. En befaring under registreringsarbeidet (6. juli) ga ikke positive resultater. Det er flere forstøtnings- og grunnmurer på Brusve, og det er mulig at vanlig bruddstein fra kirken finnes i disse (selv om det ikke ble observert mørtelspor på steinene). Det ble ikke observert kvaderstein.

Krypkjelleren under Levanger kirkes skip

5. juli ble det gjennomført en registrering i krypkjelleren for å undersøke om det fantes spor etter middelalderkirken. Ingen faste murer ble påtruffet, men det ble i alt registrert 14 individuelle kvader, 8 av disse benyttet som byggemateriale i de murte fundamentene for golvbjelkene i kirkens skip. Det er tre rader med fundamenter i kjelleren, hver rad har tre fundamenter. Kirken er orientert etter byens kvartalsystem som igjen baserer seg på halvøyas lengderetning, slik at fundament nr. 1 i rad 1 (den "vestre" raden) står i skipets sørvesthjørne – nærmest koret. Deretter følger fundament nr. 2 og 3; det sørvestligste fundament i rad nr. 2 (den midtre raden) er kalt fundament nr. 4 (videre nr. 5 og 6); det sørvestligste i rad nr. 3 (den "østre" raden) er kalt fundament nr. 7 (videre nr. 8 og 9). I fundament nr. 1 ble det registrert 5 gjenanvendte kvader, i fundament nr. 2 ble det registrert 2, i fundament nr. 6 ble det registrert 1.

Av de øvrige 6 kvadrene lå én i en steinhaus rett inn for luka ned til krypkjelleren, en annen lå mellom fundament nr. 1 og nr. 2, en tredje mellom fundament nr. 2 og 3, en fjerde og femte ble registrert innmurt i skipets grunnmur i "østmuren", i hjørnet der denne møter "nordmuren" (dvs. i grunnmurens indre, nordøstre hjørne), og en sjettede lå nesten nede i sørøsthjørnet mellom fundament nr. 7 og "sørmuren". På kvader nr. 1 ble det registrert en innskrift, muligens middelaldersk i og med at den lyder: AVE.

Fig. 42. Kvader med innskrift på den siden av steinen som ikke er glatthogd (kvader nr. 1).

Kalkstein fra nåværende kirkegårdsmur

En rektangulær steinhelle ble under registreringsarbeidene brakt inn av Emil M. Eliasson Vaadal. Steinen var tidligere blitt fjernet fra kirkegårdsmuren og dumpet i Sundet, deretter observert ved lavvann og gjenkjent og så tatt vare på av Vaadal. Bergarten er en mellomting mellom kalkstein og marmor, ifølge Øystein Ekroll stammer steinen fra Slipsteinsberget ved Mære. Den er av samme type som bergarten i de kvaderne som ble observert i fundamentene under nåværende kirke. Steinhella har en skråkant/-fas på den ene langsida, og på denne er det tilsynelatende hogget inn runer. Ved inspeksjon mente Ekroll derimot at dette kun var spor etter glatthogging, og at det både på skråsida og på storparten av steinens overside var utført hogging på middelaldervis. Steinens underside, baksida og de to øvrige smalsidene har tydelige bruddflater, hvilket viser at den opprinnelig nok har vært større. Den har ingen spor av mørtel, og det er derfor usikkert om den faktisk har stått i en murt bygning. En rimelig forklaring på dens bruksområde er at den har vært tenkt for/har stått som del av korbuen eller som sokkelstein i Levanger middelalderkirke.

Steinkjellere i Levanger sentrum

Under forarbeidene for registreringsprosjektet foretok Ian Reed (NIKU) i samarbeid med kultursjef Odd Håpnes og prosjektleder i Levanger kommune Hilde Monika Røstad en befaring til kjente steinkjellere i Levanger sentrum. I alt fem kjellere ble undersøkt: Kirkegata 9, Kirkegata 11, Kirkegata 13A, Kirkegata 20 og Sjøgata 16. Kjelleren i Kirkegata 13A, hvor det er en skillevegg bygd delvis av kvader fra den revne middelalderkirken, kan trolig dateres til slutten av 1600-tallet/ca. 1700. De øvrige hører hjemme på 1800-tallet eller rundt 1800.

Fig. 43. Steinkjelleren i Kirkegata 13A. Kvader og profilhogd stein fra middelalderkirken gjenanvendt i romskille. Muligens kan disse steinene vært tatt fra kirken etter at både den og den omliggende bebyggelse brant i 1692.

Fig. 44. Kartet viser beliggenheten av fem steinkjellere i Levanger sentrum – trolig finnes det flere. Kartproduksjon: Troels Petersen/Jan Brendalsmo.

Bilag 3: Funnliste med datering

Utarbeidet av Ian Reed

Funnnr.	Sjakt	Lag	Dato	Funn	Antall	Beskrivelse
1	1		27.06.11	Keramikk	1	Randskår av kopp i hvit flintgods med transfer print i mørk "flow" blue. (1840-1870 årene)
2	1		27.06.11	Glass	1	Flaske hals i grønn-brun glass
3	1		27.06.11	Glass	1	Skår av firkantet case-bottle i grønn glass (etter 1750).
4	3	2	28.06.11	Keramikk	1	Fragment av hvit flintgods med påført dekorasjon i lys blå og brun (etter 1830/40)
5	3	2	28.06.11	Keramikk	1	Randskår i uglassert lys gråbrun gods - Trønderkeramikk.
6	3	6	28.06.11	Bein	1	Fragment av dyrebein - splittet i lengderetning.
7	6	3	29.06.11	Keramikk	1	Fragment av tallerken? Fin rødgods, enten sekundært brent eller feilbrent under produksjon.
8	7	1		Keramikk	1	Randskår av tallerken - "pearlware" med blå kant. (Mest vanlig 1790-1830 årene)
9	7	1		Krittpipe	1	Fragment av hode og stilk med uklart stempel? 1800-tallet?
10	7	1		Stein	1	Randskår av rettvegget klebersteins kar (Myrvoll type D 1500-tallet og oppover)
11	9	4	30.06.11	Keramikk	1	Buuskår i hvit flintgods med gulhvitt glasur - creamware (1740-1820)
12	9	4	30.06.11	Keramikk	2	Buuskår i hard rødgods med innvendig og utvendig sort glasur (1800-tallet).
13	9	4	30.06.11	Keramikk	1	Spaltet randskår, fat, fin lys rødbrun gods med rester av innvendig hornmalt dekor i hvit. Trønderkeramikk trolig 1800-tallet
14	9	4	30.06.11	Keramikk	1	Buuskår av skål?, fin lys rødbrun gods med innvendig grønn glasur og rester av hornmalt dekor i hvit, utvendig delvis brun glasert. Trønderkeramikk trolig 1800-tallet
15	9	4	30.06.11	Glass	1	Buuskår av flaske i grønn glass.
16	9	4	30.06.11	Krittpipe	1	Fragment av stilk
17	9		30.06.11	Stein	1	Fragment av flint

Bilag 4: Liste over prøver for radiologisk datering og/eller etnobotaniske analyser

Dateringsprøver sendt til Beta Analytic Limited, London:

Grøft 6: Kullprøve og fiskebein fra nede i nedgravning lag 3. 277 gram. Den radiologiske dateringen viser at materialet i gropa i lag 3 er blitt avsatt ca. 1460–1650.

Grøft 7: Jordprøve fra midt i lag 1. 730 gram. Dateringen av prøven fra lag 3 viser til jordbearbeiding i dette området i tidsrommet ca. 1320–1430.

Grøft 9: Jordprøve fra lag 4. 1755 gram. Dateringen av prøven fra bunn av lag 4 gir en tidfesting av aktivitetene i lagets nedre sjikt til tidsrommet ca. 1430–1490.

Grøft 17: Jordprøve fra lag 2. 582 gram. Den radiologiske dateringen av materiale fra lag 2 ga pasninger til ca. 1710, hhv. ca. 1880–1910, hhv. ca. 1950–etter 1960.

Grøft 18: Jordprøve fra nederste sjikt av lag 3. 700 gram. Datering av materiale fra lag 3 viser en tidfesting av aktivitetene til 1670–1780, hhv. 1790–1960.

Consistent Accuracy . . .
. . . Delivered On-time

Beta Analytic Inc.
4985 SW 74 Court
Miami, Florida 33155 USA
Tel: 305 667 5167
Fax: 305 663 0964
Beta@radiocarbon.com
www.radiocarbon.com

Darden Hood
President

Ronald Hatfield
Christopher Patrick
Deputy Directors

October 12, 2011

Dr. Eirik Solheim
Nord-Trøndelag Fylkeskommune
Fylkets Hus
Steinkjer N-7735
Norway

RE: Radiocarbon Dating Results For Samples TRENCH 7, TRENCH 9, TRENCH 17, TRENCH 18

Dear Dr. Solheim:

Enclosed are the radiocarbon dating results for four samples recently sent to us. They each provided plenty of carbon for accurate measurements and all the analyses proceeded normally. As usual, the method of analysis is listed on the report with the results and calibration data is provided where applicable.

As always, no students or intern researchers who would necessarily be distracted with other obligations and priorities were used in the analyses. We analyzed them with the combined attention of our entire professional staff.

If you have specific questions about the analyses, please contact us. We are always available to answer your questions.

Our invoice has been sent separately. Thank you for your prior efforts in arranging payment. As always, if you have any questions or would like to discuss the results, don't hesitate to contact me.

Sincerely,

Digital signature on file

BETA ANALYTIC INC.

DR. M.A. TAMERS and MR. D.G. HOOD

4985 S.W. 74 COURT
 MIAMI, FLORIDA, USA 33155
 PH: 305-667-5167 FAX: 305-663-0964
 beta@radiocarbon.com

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES

Dr. Eirik Solheim

Report Date: 10/12/2011

Nord-Trøndelag Fylkeskommune

Material Received: 9/22/2011

Sample Data	Measured Radiocarbon Age	$^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$ Ratio	Conventional Radiocarbon Age(*)
Beta - 306291 SAMPLE : TRENCH 7 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal AD 1320 to 1350 (Cal BP 630 to 600) AND Cal AD 1390 to 1430 (Cal BP 560 to 520)	560 +/- 30 BP	-25.9 o/oo	550 +/- 30 BP
Beta - 306292 SAMPLE : TRENCH 9 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal AD 1430 to 1490 (Cal BP 520 to 460)	420 +/- 30 BP	-25.1 o/oo	420 +/- 30 BP
Beta - 306293 SAMPLE : TRENCH 17 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal AD 1710 to 1710 (Cal BP 240 to 240) AND Cal AD 1880 to 1910 (Cal BP 60 to 40) Cal AD 1950 to beyond 1960 (Cal BP 0 to 0)	40 +/- 30 BP	-25.3 o/oo	40 +/- 30 BP
Beta - 306294 SAMPLE : TRENCH 18 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (charred material): acid/alkali/acid 2 SIGMA CALIBRATION : Cal AD 1670 to 1780 (Cal BP 280 to 160) AND Cal AD 1790 to 1960 (Cal BP 160 to 0)	130 +/- 30 BP	-24.5 o/oo	140 +/- 30 BP

Dates are reported as RCYBP (radiocarbon years before present, "present" = AD 1950). By international convention, the modern reference standard was 95% the ^{14}C activity of the National Institute of Standards and Technology (NIST) Oxalic Acid (SRM 4990C) and calculated using the Libby ^{14}C half-life (5568 years). Quoted errors represent 1 relative standard deviation statistics (68% probability) counting errors based on the combined measurements of the sample, background, and modern reference standards. Measured $^{13}\text{C}/^{12}\text{C}$ ratios (delta ^{13}C) were calculated relative to the PDB-1 standard.

The Conventional Radiocarbon Age represents the Measured Radiocarbon Age corrected for isotopic fractionation, calculated using the delta ^{13}C . On rare occasion where the Conventional Radiocarbon Age was calculated using an assumed delta ^{13}C , the ratio and the Conventional Radiocarbon Age will be followed by "...". The Conventional Radiocarbon Age is not calendar calibrated. When available, the Calendar Calibrated result is calculated from the Conventional Radiocarbon Age and is listed as the "Two-Sigma Calibrated Result" for each sample.

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12=-25.9;lab. mult=1)

Laboratory number: Beta-306291

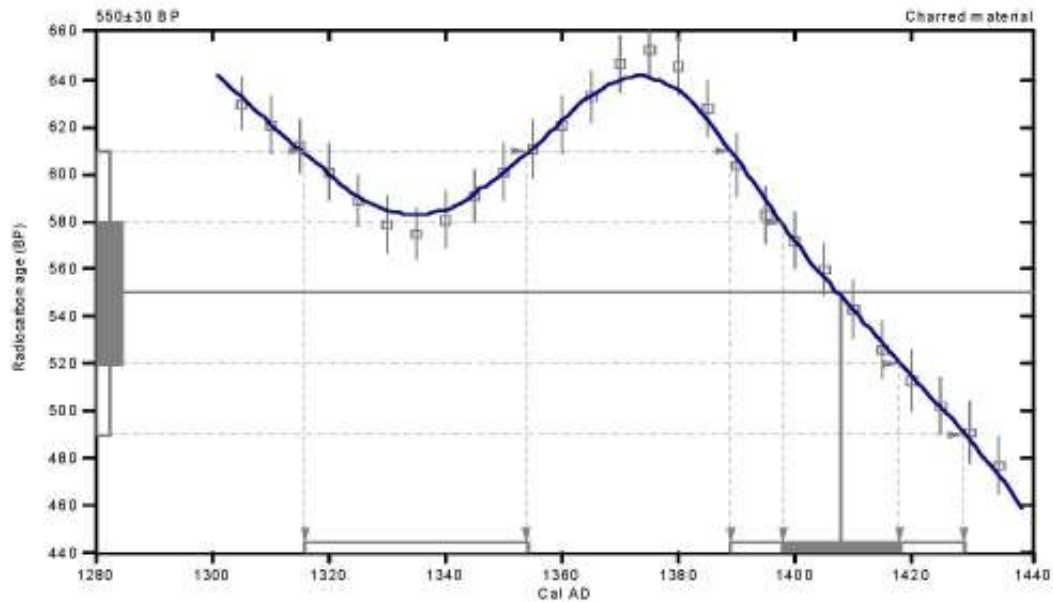
Conventional radiocarbon age: 550±30 BP

2 Sigma calibrated results: Cal AD 1320 to 1350 (Cal BP 630 to 600) and
Cal AD 1390 to 1430 (Cal BP 560 to 520)

Intercept data

Intercept of radiocarbon age
with calibration curve: Cal AD 1410 (Cal BP 540)

1 Sigma calibrated result: Cal AD 1400 to 1420 (Cal BP 550 to 530)

References:

Database used

INTCAL04

Calibration Database

INTCAL04 Radiocarbon Age Calibration

IntCal04: Calibration Issue of Radiocarbon (Volume 46, nr 3, 2004).

Mathematics

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates

Talbot, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2), p317-322

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 E.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-3167 • Fax: (305)663-0964 • E-Mail: beta@radiocarbon.com

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12=-25.1;lab. mult=1)

Laboratory number: Beta-306292

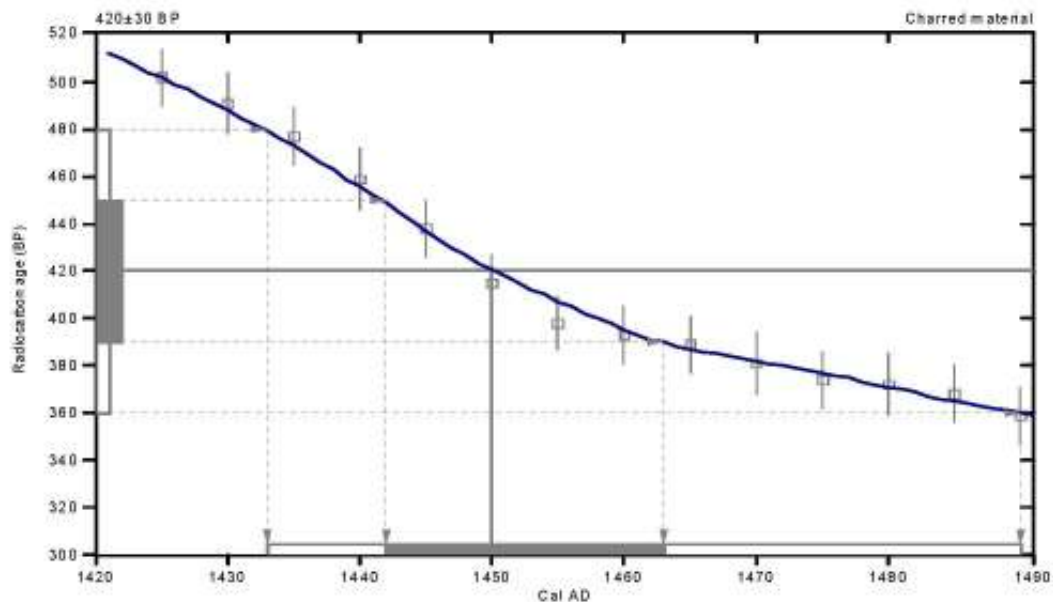
Conventional radiocarbon age: 420±30 BP

2 Sigma calibrated result: Cal AD 1430 to 1490 (Cal BP 520 to 460)
(95% probability)

Intercept data

Intercept of radiocarbon age
with calibration curve: Cal AD 1450 (Cal BP 500)

1 Sigma calibrated result: Cal AD 1440 to 1460 (Cal BP 510 to 490)
(68% probability)

References:

Database used

INTCAL04

Calibration Database

INTCAL04 Radiocarbon Age Calibration

IntCal04: Calibration Issue of Radiocarbon (Volume 46, nr 3, 2004).

Mathematics

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates

Talbot, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2), p317-322

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 E.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-3167 • Fax: (305)663-0964 • E-Mail: beta@radiocarbon.com

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12=-25.3:lab. mult=1)

Laboratory number: Beta-306293

Conventional radiocarbon age: 40 ± 30 BP

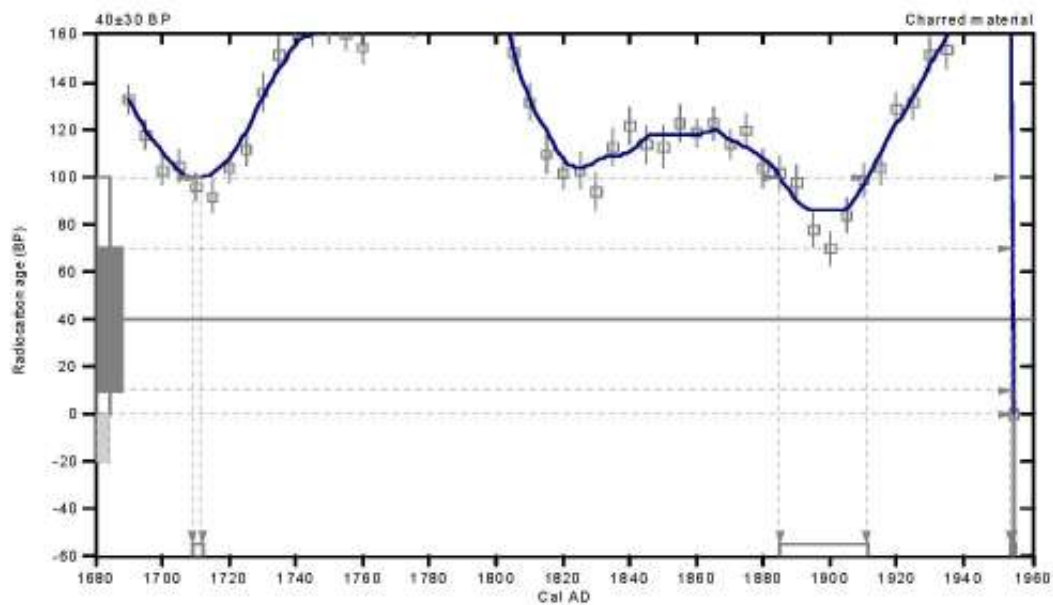
2 Sigma calibrated results¹: Cal AD 1710 to 1710 (Cal BP 240 to 240) and
Cal AD 1880 to 1910 (Cal BP 60 to 40) and
Cal AD 1950 to beyond 1960 (Cal BP 0 to 0)

¹ 2 Sigma range being quoted is the maximum antiquity based on the minus 2 Sigma range

Intercept data

Intercept of radiocarbon age
with calibration curve: Cal AD 1960 (Cal BP 0)

1 Sigma calibrated result: Cal AD 1960 to 1960 (Cal BP 0 to 0)

References:

Database used

INTCAL04

Calibration Database

INTCAL04 Radiocarbon Age Calibration

IntCal04: Calibration Issue of Radiocarbon (Volume 46, nr 3, 2004).

Mathematics

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates

Talbot, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2), p317-322

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 E.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-3167 • Fax: (305)663-0964 • E-Mail: beta@radiocarbon.com

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12=-24.5;lab. mult=1)

Laboratory number: Beta-306294

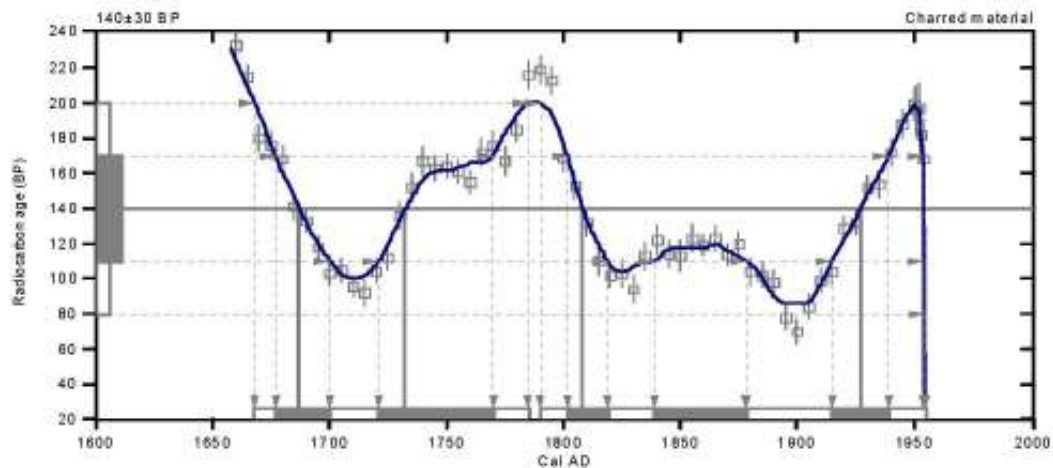
Conventional radiocarbon age: 140 ± 30 BP

2 Sigma calibrated results: Cal AD 1670 to 1780 (Cal BP 280 to 160) and
Cal AD 1790 to 1960 (Cal BP 160 to 0)

Intercept data

Intercepts of radiocarbon age
with calibration curve: Cal AD 1690 (Cal BP 260) and
Cal AD 1730 (Cal BP 220) and
Cal AD 1810 (Cal BP 140) and
Cal AD 1930 (Cal BP 20) and
Cal AD 1950 (Cal BP 0)

1 Sigma calibrated results: Cal AD 1680 to 1700 (Cal BP 270 to 250) and
Cal AD 1720 to 1770 (Cal BP 230 to 180) and
Cal AD 1800 to 1820 (Cal BP 150 to 130) and
Cal AD 1840 to 1880 (Cal BP 110 to 70) and
Cal AD 1920 to 1940 (Cal BP 40 to 10) and
Cal AD 1950 to 1950 (Cal BP 0 to 0)

References:

Database used

INTCAL04

Calibration Database

INTCAL04 Radiocarbon Age Calibration

IntCal04: Calibration Issue of Radiocarbon (Volume 46, nr 3, 2004).

Mathematics

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates

Talbot, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2), p317-322

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 E.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-3167 • Fax: (305)663-0964 • E-Mail: beta@radiocarbon.com

Consistent Accuracy . . .
. . . Delivered On-time

Beta Analytic Inc.
4985 SW 74 Court
Miami, Florida 33155 USA
Tel: 305 667 5167
Fax: 305 663 0964
Beta@radiocarbon.com
www.radiocarbon.com

Darden Hood
President

Ronald Hatfield
Christopher Patrick
Deputy Directors

October 19, 2011

Dr. Eirik Solheim
Nord-Trøndelag Fylkeskommune
Fylkets Hus
Steinkjer, N-7735
Norway

RE: Radiocarbon Dating Result For Sample TRENCH 6

Dear Dr. Solheim:

Enclosed is the radiocarbon dating result for one sample recently sent to us. It provided plenty of carbon for an accurate measurement and the analysis proceeded normally. As usual, the method of analysis is listed on the report sheet and calibration data is provided where applicable.

As always, no students or intern researchers who would necessarily be distracted with other obligations and priorities were used in the analysis. It was analyzed with the combined attention of our entire professional staff.

If you have specific questions about the analyses, please contact us. We are always available to answer your questions.

Our invoice has been sent separately. Thank you for your prior efforts in arranging payment. As always, if you have any questions or would like to discuss the results, don't hesitate to contact me.

Sincerely,

Digital signature on file

BETA ANALYTIC INC.

DR. M.A. TAMERS and MR. D.G. HOOD

4985 S.W. 74 COURT
 MIAMI, FLORIDA, USA 33155
 PH: 305-667-5167 FAX: 305-663-0964
 beta@radiocarbon.com

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES

Dr. Eirik Solheim

Report Date: 10/19/2011

Nord-Trøndelag Fylkeskommune

Material Received: 9/22/2011

Sample Data	Measured Radiocarbon Age	¹³ C/ ¹² C Ratio	Conventional Radiocarbon Age(*)
Beta - 306290 SAMPLE : TRENCH 6 ANALYSIS : AMS-Standard delivery MATERIAL/PRETREATMENT : (bone collagen): collagen extraction; with alkali 2 SIGMA CALIBRATION : Cal AD 1460 to 1650 (Cal BP 490 to 300)	340 +/- 30 BP	-25.4 ‰	330 +/- 30 BP

Dates are reported as RCYBP (radiocarbon years before present, "present" = AD 1950). By international convention, the modern reference standard was 95% the ¹⁴C activity of the National Institute of Standards and Technology (NIST) Oxalic Acid (SRM 4990C) and calculated using the Libby ¹⁴C half-life (5568 years). Quoted errors represent 1 relative standard deviation statistics (68% probability) counting errors based on the combined measurements of the sample, background, and modern reference standards. Measured ¹³C/¹²C ratios (delta ¹³C) were calculated relative to the PDB-1 standard.

The Conventional Radiocarbon Age represents the Measured Radiocarbon Age corrected for isotopic fractionation, calculated using the delta ¹³C. On rare occasion where the Conventional Radiocarbon Age was calculated using an assumed delta ¹³C, the ratio and the Conventional Radiocarbon Age will be followed by "...". The Conventional Radiocarbon Age is not calendar calibrated. When available, the Calendar Calibrated result is calculated from the Conventional Radiocarbon Age and is listed as the "Two-Sigma Calibrated Result" for each sample.

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12=-25.4:lab. mult=1)

Laboratory number: **Beta-306290**

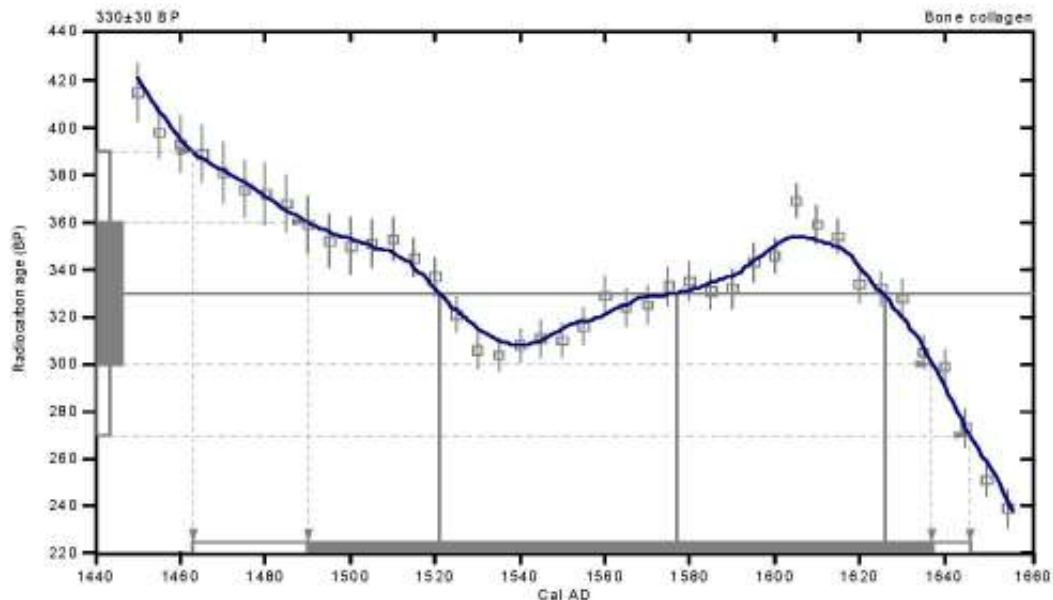
Conventional radiocarbon age: **330±30 BP**

2 Sigma calibrated result: Cal AD 1460 to 1650 (Cal BP 490 to 300)
(95% probability)

Intercept data

Intercepts of radiocarbon age
with calibration curve: Cal AD 1520 (Cal BP 430) and
Cal AD 1580 (Cal BP 370) and
Cal AD 1630 (Cal BP 320)

1 Sigma calibrated result: Cal AD 1490 to 1640 (Cal BP 460 to 310)
(68% probability)

References:

Database used

INTCAL04

References to INTCAL09 database

Heaton, et al. 2009, Radiocarbon 51(4): 1151-1164, Reimer, et al. 2009, Radiocarbon 51(4):1111-1150,

Shriver, et al. 1993, Radiocarbon 35(1):137-139, Oeschger, et al. 1975, Tellus 27:168-192.

Mathematics used for calibration scenario

A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates

Talbot, A. S., Vogel, J. C., 1993, Radiocarbon 35(2): 317-322

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 E.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 • Tel: (305)667-3167 • Fax: (305)663-0964 • E-Mail: beta@radiocarbon.com

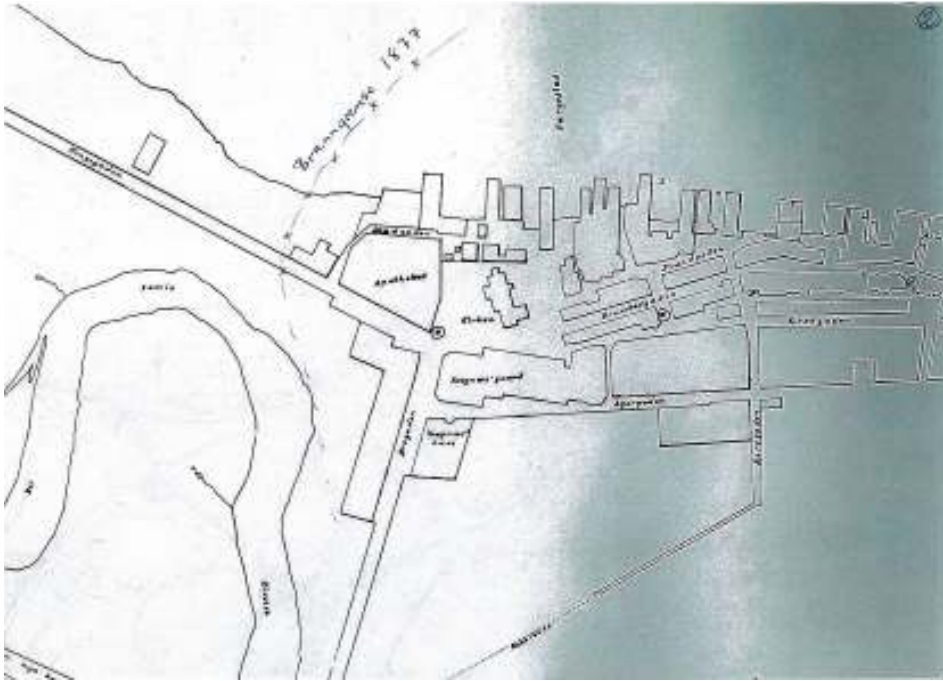
Bilag 5A: Notater om dendrokronologisk prøve fra Kirkegata 9

Utarbeidet av Per Anker Johansen (5A) hhv. Terje Thun (5B)

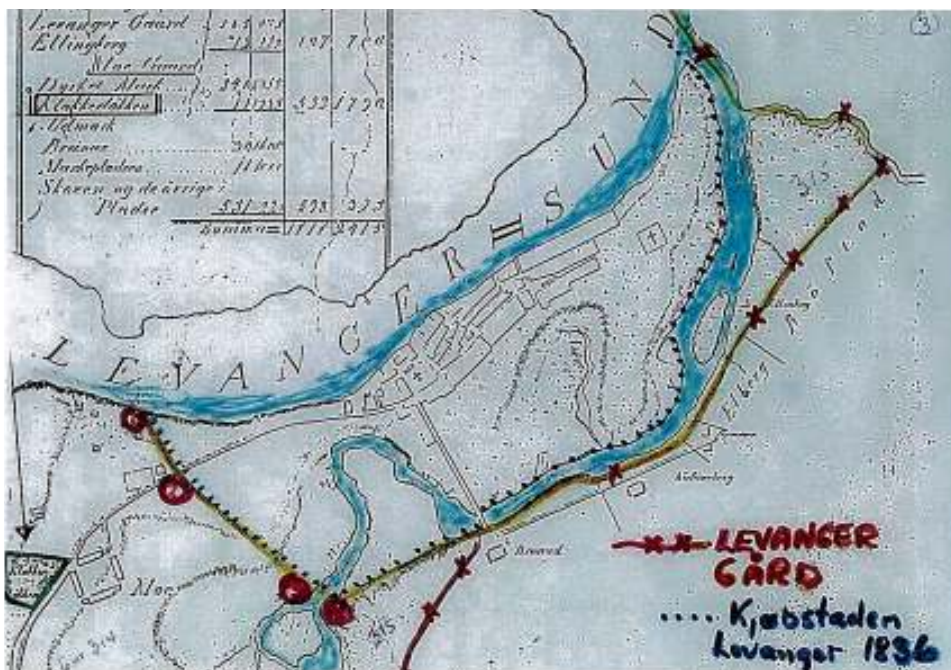
Dagens situasjon (kart 1): Bygningsmassen i Kirkegt. 9 har gjennomgått mange ombygginger og sannsynligvis tilbygg opp gjennom generasjonene. Dagens eier har også bidratt. Før vegg mot naboeiendommen nr. 11 ble panelt ferdig inviterte jeg meg inn for å se tømmeret. For meg som ikke-fagmann virket det som om vegg mot nabo egentlig besto av to ulike tømringer og at huset mot gata hadde vært mindre enn dagens. Det ble tatt bilder, men huseier klarer foreløpig ikke å framskaffe disse. Jeg ba han ta tømmerprøve av det tømmer som befant seg nærmest Kirkegt. ettersom jeg antok at huset kunne være påbygd "i dybden". Innsendt tømmerprøve er tatt i hoftehøyde fra fremre del av vegg mot naboeiendommen der det i dag står en gymsal- opprinnelig bygd rundt 1900. I byggesakspapirer angående denne gymnastikksalen er det nevnt at formannskapet vurderte "...at udvide Skoletomten mod naboeiendommen-den saakalte Soltingsstuen benevnt". Det finnes ikke dokumentasjon på at dette ble gjort. "Soltingsstuen" må derfor etter mitt syn være identisk med den tømmerkasse som ligger helt inntil nabogrensen Kirkegt. 9/11. Det finnes for øvrig avisartikler i Levangeravisa langt inn på 1900-tallet som omtalte huset i Kirkegt. 9 som "Soltingsstua". Noen skikkelig forklaring på det merkelige navnet har ikke jeg sett. Det synes helt klart at bygget ganske lenge lå helt for seg sjøl, men inntil en meget trafikkert veg. Beretninger om kro/vertshus kan derfor ikke avvises, men jeg er ytterst kritisk til prat om at navnet skulle bety "sulten/svoltin" som takk for påstått mager servering!

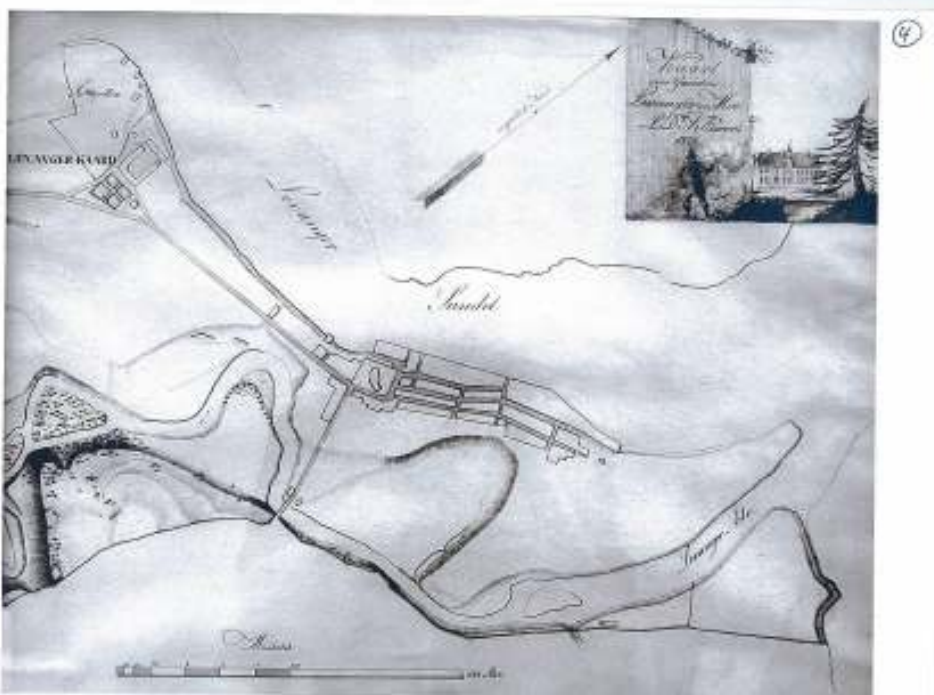
Kart 1 viser hvor i bygningen prøven er tatt.

Kart 2 viser ved stiplede linje grensen for brannen i 1877. Grunnlagskartet fra 1844 er hentet fra "100-årsberetning for Levanger 1936". Den store leiegården i krysset "Kongsgaden" (!) – Sundgaden gikk med i brannen 1877, mens dagens aktuelle bygg lå i betryggende avstand til brannen og ble berget.

Kart 3 er hentet fra et skolearkiv og viser påtenkt skolejord og arealberegning av gårder og plasser. Grenseinntegningene er gjort av meg på basis av beskrivelsen gitt ved grenseoppgangen i 1836. Kartet er fra 1844. Angjeldende bygning er godt synlig.

Kart 4 er fra 1822 og viser også bygningen som et hus liggende helt for seg sjøl. Om dette var for å skåne tettstedets fastboende fra støy fra et gjestgiveri eller (...) sier mine kilder intet om. Jeg ser imidlertid klart at en gårdeier kunne gjøre seg noen skillinger med et så sentralt plassert etablissement. "Kongsgaden" var riksvegen gjennom Norge.

Levanger 4.09. 2011
Per Anker Johansen

Bilag 5B: Notat om dendrokronologisk analyse

Utarbeidet av Terje Thun

NTNU
Norges teknisk-naturvitenskapelige
universitet

Vitenskapsmuseet
Seksjon for arkeometri

Ian Reed
NIKU Trondheim
Kjøpmannsgt. 25,
7013 TRONDHEIM

Forsteamanuensis, dr.philos.
Terje Thun
Telefon +47 73596085
E-post: terje.thun@vm.ntnu.no

Vår dato: 24.08.2011

Vår ref.:

Deres dato:

Deres ref.:

DENDROKRONOLOGI
B-374 SOLTINGSTUA, GNR. 315/79, KIRKEGATEN 9, LEVANGER

Det er analysert en granskive av en stokk fra Soltingstua i Kirkegaten 9, Levanger. Skiven som er tatt fra veggen mot Levangerskolen inneholder 121 årringer.

Analysen av prøven viser at stokken ble felt i løpet av vinterhalvåret 1809 – 1810. Dersom stokken er blant det originale materialet er byggeåret sommeren 1810, evt. kort tid etter.

Med hilsen

Terje Thun

Postadresse
7491 Trondheim

Besøksadresse
Rindagbygget, DU2-130
Glosengen

Side 1 av 1

Bilag 6: Fotoliste

Grøft 1: 46 foto, 28 JPG + CR2/18 JPG
Grøft 2: 8 foto, JPG + CR2
Grøft 3: 12 foto, JPG + CR2/7 foto, JPG
Grøft 4: 10 foto, JPG + CR2
Grøft 5: 10 foto, JPG + CR2/1 foto, JPG
Grøft 6: 32 foto, JPG + CR2
Grøft 7: 6 foto, JPG + CR2
Grøft 8: 8 foto, JPG + CR2
Grøft 9: 6 foto, JPG + CR2
Grøft 10: 4 foto, JPG + CR2
Grøft 11: 4 foto, JPG + CR2
Grøft 12: 8 foto, JPG + CR2
Grøft 12B: 4 foto, JPG + CR2
Grøft 13: 14 foto, JPG + CR2
Grøft 14: 4 foto, JPG + CR2
Grøft 15: 4 foto, JPG + CR2
Grøft 16: 16 foto, JPG + CR2
Grøft 17: 6 foto, JPG + CR2
Grøft 18: 22 foto, JPG + CR2

Øvrige motiver:

Utenfor Biblioteket/Jernbanegata 16 (gnr. 315/23): 14 foto, JPG + CR2
Kirkegata 20, kjelleren: 14 foto, JPG + CR2
Kirkegata 13A, kjeller: 28 foto, JPG + CR2
Kjeller under nåværende kirke: 32 foto, JPG + CR2
Håkon den godes gate 32B, graving rundt grunnmur: 8 foto, JPG + CR2
Flytting av utstyr: 2 foto, JPG + CR2